

„Most már én jövök?”

Az állami gondozásban élő fiatalok médiahasználata

Jelige: KDK 523

Tartalomjegyzék

1. Bevezetés.....	3
2. A balatonboglári Kikötő Gyermekotthon.....	4
3. A gyermekotthonok világa	5
3.1. A nevelőotthonok története	5
3.2. Gyermekvédelmi törvény	6
3.3. Állami gondozásban élő gyermekek pszichológiai háttere	7
3.4. A család hiánya	8
3.5. Iskola	9
3.6. Mindennapok.....	10
3.7. Szabadidő	10
4. A magyar fiatalok médiahasználata	12
4.1. Nyomtatott sajtó	12
4.2. Rádió- és zenehallgatás	13
4.3. Televíziózás.....	13
4.4. Mobiltelefon	14
4.5. Számítógép- és internet-használat	15
5. Tapasztalatok a Kikötő Gyermekotthonban	15
5.1. A kutatás.....	15
5.2. Az első látogatások.....	16
5.3. Kapcsolat egymással és a nevelőkkel.....	17
5.4. Szabályok	18
5.5. Jutalmazás és büntetés.....	20
5.6. Alkalmazkodás	22
5.7. A család szerepe a médiahasználatban.....	24
5.8. Tájékozódás.....	25
5.9. Facebook	27
5.10. „Mert unatkoztam...”	30
6. Összegzés	32
7. Felhasznált irodalom	34
8. Mellékletek.....	35

1. Bevezetés

Dolgozatom témája az állami gondozásban élő fiatalok médiahasználatára. A kérdést azért tartom relevánsnak, mert a fejlődő technika hatására a médiafogyasztás folyamatos változásban van, és ma már szinte észrevétlenül épül be a fiatalok napi rutinjába. Kitta Gergely, Nagy Ádám és Ságvári Bence (Kitta 2013, Nagy 2013 és Ságvári 2011) a magyar ifjúság médiahasználatára mellett írásukban a hátrányos helyzetű fiatalok időtöltésére, és médiafogyasztásuk érdekességeire is kitérnek. Szó esik a rosszabb körülmények között élők szabadidejének céltalan eltöltéséről, a kommunikációs eszközök korlátolt használatáról, a szülői hatás fontosságáról – ami az intézetben élő gyerekeknél hiányzik. A tanulmányaikban említett eredmények elég figyelemre méltó adatok ahhoz, hogy a kérdést érdemes legyen közelebbről is megvizsgálni.

Témaválasztásomhoz a TÁMOP-4. 2. 3-12/1/KONV-2012-0016, „Tudománykommunikáció a Z generációnak” című projekt is hozzájárult. A kutatás a fiatalok kommunikációs szokásainak mélyebb megismerésére irányult.¹

A vizsgálat során három módszer állt rendelkezésre ahhoz, hogy feltérképezzük a 15-24 éves fiatalok magatartását, mindennapi életvitelét, az általuk használt kommunikációs csatornákat, médiumokat és az azokhoz kapcsolódó szokásokat. Az alapkoncepció szerint árnyék-kutatást végeztünk, vagyis végigkísértük a kiválasztott fiatalok egy-egy átlagos napját, a kommunikációs eszközök, médiumok használatára fókuszálva. Az interjúalanyok első feladata egy médianapló kitöltése volt, melyben rögzíteniük kellett a kiválasztott nap folyamán használt médiumokat és alkalmazásuk körülményeit. A médianapló alapján épültek fel a körülbelül egyórás interjúk, melyek segítségével mélyebben el tudtunk merülni egy-egy témában. Az interjú végén szintén az alanyok önálló munkájára számítottunk, egy kommunikációs hálózati térkép kitöltése volt az utolsó feladat.

A felmérés három, egymástól elkülönülő csoport megismerésére irányult: az átlagos, normál körülmények között élő fiatalokra, a hátrányos helyzetű fiatalokra, valamint a romákra. Hátrányos helyzetűként azokat a diákokat definiáltuk, akik a szokásostól eltérő körülmények között nevelkednek, vagyis a nevelőszülőknél és az állami gondozásban, intézetben élő fiatalok kerültek a vizsgálat középpontjába. Érdekes különbség mutatkozott meg a családban – bár nem a biológiai szüleiknél – nevelkedő gyermekek, és az intézeti körülmények között élő fiatalok között.

¹ <http://www.zgeneracio.hu/> (2014. január 2.)

A kutatás során végzett interjúk és kapott eredmények alapján a kérdés mélyebb feldolgozásra érdemesnek bizonyult. A részletesebb elemzés érdekében leszűkítettem a dolgozat témáját az állami gondozásban nevelkedő fiatalok médiahasználatának megismerésére. További motiváló erőként hatott, hogy ez a téma magyarországi viszonylatban még nincs feldolgozva, pedig a nem mindennapi, izgalmas eredmények egyértelműen lejegyzésért kiáltottak.

Írásomban tanulmányozom az intézetben élő gyermekekkel, pszichológiai háttérükkel, történetükkel és a fiatalok médiafogyasztásával foglalkozó szakirodalmat, és összevetem a boglári Kikötő Gyermekotthon lakóival készített interjúk, valamint a résztvevő megfigyelés során tapasztalt eredményekkel.

2. A balatonboglári Kikötő Gyermekotthon

Az intézet kiválasztásánál csupán az a szempont játszott közre, hogy lakóhelyemhez közel helyezkedik el, és van ismeretségem, aminek a segítségével be tudtam épülni közéjük. Az előbbiekben említett kutatás során már közelebbről megismertem az itt nevelkedő fiatalokat, ez is segített a további munkámban.

A nevelőotthon 1972-ben jött létre Balatonbogláron, a volt fővárosi gyermeküdülő épületében. Az intézetben 90 férőhelyet alakítottak ki, akkoriban még általános iskola is működött az intézmény keretei között. Egészen 1988-ig fiú nevelőotthon volt, ettől az évtől kezdve lett koedukált a létesítmény. Nagy változást hozott az 1997-ben a Parlament által elfogadott új gyermekvédelmi törvény, ami létszámcsökkenéshez vezetett. A főépület csupán 40 fő elhelyezésére lett alkalmas, négy tíz férőhelyes apartmant alakítottak ki az épületen belül. A belső iskola a lecsökkent létszám miatt, valamint a Köznevelési Törvény módosításának hatására 2005-ben végleg megszűnt.

A nevelőotthon mellett Balatonbogláron 1999-től lakásotthon is működik, egy szépen berendezett 10 férőhelyes családi ház, amely normál és különleges szükségletű gyermekek gondozására jött létre.²

Első látogatásom a gyermekotthonban nagy meglepetéseket tartogatott mind számomra, mind a gyerekek számára. Az általam elgondoltakkal szöges ellentétben, egy ízlésesen kialakított, tiszta, igényes épület az, ahol az állami gondozásban nevelkedő gyermekek élnek. Vidám, narancssárga fal, éppen aktuális dekorációkkal. Az őszi hónapokban halloween-tökök,

² <http://www.boglarigyermekotthon.hu/> (2014. január 2.)

szellemalakok, boszorkányok díszítették a falakat, míg november végétől karácsonyi gömbök, papírból kivágott, gyönyörűen feldíszített karácsonyfa, hóemberek mosolyogtak a gyerekekre.

Csoportonként 5 felnőtt – nevelők és éjszakai felügyelők, gondozók –, gyermek szakorvos, pszichiáter és pszichológus segíti a rászoruló gyermekek mindennapi életét. A csoportok heterogének és koedukáltak, óvodástól középiskolásig, fiúk, lányok vannak egy apartmanban, gondosan ügyelve a testvérek együttes elhelyezésére. Az intézet az apartmanokkal olyan környezetet igyekszik kialakítani a gyerekek számára, ami hasonlít egy átlagos családi közösséghez.³

Minden csoportban van egy tágas nappali, itt van elhelyezve az LCD képernyős televízió, DVD lejátszó és a hifi berendezés. A nappalival egy légtérben van a konyha, ami szintén jól felszerelt. A csoportokat is mindig aktuális dekoráció díszíti, ezeket általában a nevelők, vagy a nevelőkkel együtt a gyerekek készítik el. Van 1, 2, 3, 4 fős szoba is, amit lakóik berendezhetnek, dekorálhatnak kedvük szerint. Látogatásaim alkalmával is előfordult, hogy változott az ágyak elhelyezése, különböző posztterek, képek kerültek a falra. Jellemző, hogy társaikkal megörökített közös emlékeket, fényképeket tesznek ki, valamint az egymástól kapott ajándékok, képek, dísz tárgyak ékesítik a szobákat.

A gyerekek rendelkezésére csoportonként egy számítógép áll, ami a nevelői szobában található, kulccsal elzárva előlük.

Az iskolából hazaérkezőket mindennap ebéddel várják, majd 15-17 óráig tanulószoba van, akkor készülhet mindenki egyénileg, ha segítséget igényelnek, akkor nevelői támogatással az iskolai feladatokra. Délután szakkörökre, fejlesztő és felzárkóztató foglalkozásokra is van lehetőség.

3. A gyermekotthonok világa

3.1. A nevelőotthonok története

1886-ban jelent meg Magyarországon az első gyermekvédelemmel kapcsolatos törvénycikk, ami az elhagyott gyermekek sorsával foglalkozott. Eleinte ezeknek a gyerekeknek a gondozása egyes községek hatás- és jogkörébe tartozott, azonban két évvel később már az állam feladatává vált. A 1901-es Széll Kálmán-féle törvények pontosan megfogalmazzák azokat a feladatokat, amiket az államnak kell ellátni a gyermekvédelmet

³http://www.tegyesz.hu/file/Szakmai_informaciok/Tajekoztatok/Fovarosi_gyermekotthonok_bemutatok/Balatonbogl%C3%A1r_bemutakoz%C3%B3_2012.pdf (2014. január 2.)

illetően. „... a magyar állam elismerte minden anyagi értelemben véve elhagyottnak nyilvánított gyermek jogát az állami oltalomra”. (Aratóné 2003:12)

1948-tól kezdődően kerültek nevelőotthonba azok a gyermekek is, akikről a családjuk anyagi nehézségek miatt nem tudott megfelelően gondoskodni, vagy egészségügyi, erkölcsi fejlődésük során veszélyeztetettnek számítottak. A gyermekvédelemnek egy zárt rendszere jött létre, azonban ez a későbbiekben problémákat okozott. A rendszerváltás előtt az intézetbe való bekerülés egyik leggyakoribb oka a rossz anyagi helyzet volt. Mivel a roma családok többsége jelentősen rosszabb anyagi helyzetben van, mint a nem roma családok, ezért az állami gondozásba vétel némiképp az etnikai, kulturális különbségeken alapult. (Aratóné 2003)

A 70-es években azonban felismerték az eddigi rendszer hibáit és hiányosságait. Az állami gondozásban, intézetben felnövekvő gyerekeknek az otthont elhagyva jelentős, a társadalomba történő beilleszkedési zavarokkal kellett megküzdeniük. A problémának mélyre nyúló okait tárták fel, miszerint a „világtól hermetikusan elzárt nevelőotthonokban szinte üvegbúra alatt nevelik a gyermekeket, így azok nem szerezhettek valós tapasztalatokat a világról”. (Aratóné 2003:16)

3.2. Gyermekvédelmi törvény

A nevelőintézetek, gyermekotthonok nevelőinek, felügyelőinek, gondozóinak a Parlament által 1997. április 22-én elfogadott gyermekvédelmi törvényhez kell igazodniuk, az alapján kell a munkájukat elvégezni. A törvény leírja a gyermekek alapvető jogait, azoknak érvényesítését, valamint kitér a védelmüket szolgáló eljárások formáira is. A törvény alapelve szerint a gyermek nevelésére mindenekelőtt a családja jogosult és köteles, de ebben az állam és az önkormányzat segítséget nyújt. (Elter és mások 2004)

Amennyiben egy gyermek rászorul, gondozásához, illetve társadalmi beilleszkedéséhez célzott, komplex ellátást kell nyújtani. Az új gyermekvédelmi törvény nagy hangsúlyt fordít a családjukból kiemelt, vagy családjukat elvesztett gyermekek helyzetére, ilyenkor az államnak több feladata lesz, mint egy átlagos család esetében, hiszen a megfelelő életkörülmények megteremtése mellett az önálló élet megkezdésében is segítenie kell a felnevelt gyermekeket. (Elter és mások 2004 és Gyermekvédelmi törvény⁴)

A védelmi rendszerhez hozzátartozik a pénzbeli és természetbeni ellátások szolgáltatása, személyes gondoskodást nyújtó alapellátások, személyes gondoskodást nyújtó szakellátások

⁴ Gyermekvédelmi törvény: http://net.jogtar.hu/jr/gen/hjegy_doc.cgi?docid=99700031.TV (2014. január 2.)

biztosítása, valamint a gyermekvédelmi gondoskodás keretébe tartozó hatósági intézkedések. A törvény elrendeli a nagy létszámú nevelőintézetek megszüntetését, helyette kisebb létszámú (maximum 40 férőhelyes) gyermekotthonok, lakásotthonok létrehozását támogatja. Ebben az időben csökkent le a balatonboglári intézet létszáma is az először 90, később 80 férőhelyről 40-re. (Elter és mások 2004)

3.3. Állami gondozásban élő gyermekek pszichológiai háttere

A gyermekotthonokba bekerülő gyerekek személyiségüket tekintve nagyon eltérőek, hiszen mindannyian magukban hordozzák örökletes tulajdonságaikat és az intézetbe való bekerülés előtti különféle szocializációjuk okozta eltérések is növelik a differenciát. Egy dologban hasonlítanak egymásra, mégpedig múltjukban, abban, hogy családjukban valamilyen működési zavar lépett fel, ami miatt mindannyian állami gondozásba kerültek. A biológiai szükségletek mellett rengeteg másféle szükséglet is felmerül, amelyek kielégítése az otthonba kerüléstől a nevelők, gondozók feladatává válik. A legnagyobb motivációt az intézetben élő gyerekek számára a szeretet jelenti, hogy lássák valakin: szereti őket, hogy az illető végig akarja kísérni életüket egészen a felnőtt korukig. Nagy szerepet játszik a figyelem szükséglete, vagyis hogy mindenkit méltassanak figyelemre, mindannyiukat elismerjék, kialakulhasson bennük a fontosság tudata. A felnövekvő korban lényeges továbbá a tapasztalatszerzés, információk, élmények, amik kielégítik kíváncsiságukat, érdeklődésüket. Az értékek átvétele az azonosulás iránti szükséglet során alakul ki, hiszen a gyermek közvetlen környezete, valamint a külvilág nézetei révén fejleszti saját értékeit, lelkiismeretét. Egy további fontos tényező, hogy éreztessék velük: tartoznak valahova, van egy hely, egy menedék, ahol melegséget kapnak. Amennyiben a nevelőintézetbe került gyermekek ezen igényeit ki tudják elégíteni, megvan a lehetőség arra, hogy egészséges felnőtt váljon belőlük. (Elter és mások 2004)

A személyiség kialakulása a primer szocializáció során olyan környezetet igényel, ami érzelmekkel teli, stabil személyes kapcsolatokat tartalmaz. Ha ez a fejlődési szakasz kimarad, akkor kerülhet a gyermek állami gondozásba. A hátrányos helyzetű, intézetben élő fiataloknál sokkal gyakoribb a magatartási zavar, deviáns viselkedésforma, mint a normális családban nevelkedőknél. A szeretetéttség eredményeképpen lesz rengeteg gyermek ingerült, stresszes és depressziós. Alfred Adler, bécsi pszichiáter fogalmazta meg azt, hogy amennyiben egy gyermekben tudatosul a kisebbségi érzés, egy dacos, görcsös bizonyítási vágy lép fel,

hogyan ez pozitív, vagy negatív irányban történik, az egyes személyek természetétől függ. (Elter és mások 2004: 37, 45 és Campbell 1994)

Az intézetbe kerülő gyermekek szocializálódása még bekerülésük előtt sérült, hiszen ennek következményeként kerültek állami gondozásba, a családi nevelkedés helyett. Akik ilyen ingerszegény körülmények között nőnek fel, javarészt érzelmileg, értelmileg vagy szociális téren zavarttá válnak. A későbbiekben jelentkezik náluk az érdeklődés szűkkörűsége, a dekoncentráltóság, valamint nagyfokú lemaradás mutatkozik meg a verbális és logikai fejlődésük során. (Murányi-Kovács 1979)

Rendellenességet nem csak a problémás múlt eredményezhet, hanem az intézetben való nevelkedés is sokszor ártalmas egy-egy gyerek fejlődésére nézve. A monoton tevékenységek, a gyermekek ragaszkodása a pedagógushoz, nevelőkhöz, illetve ahhoz a csoporthoz, amelyben nevelkedik, a külvilágtól való elszakadást, az intézetben kívüli kapcsolatokról való elzártságot váltja ki. Tapasztalataim alátámasztják a leírtakat, az intézetben élő gyermekek kötődése egymáshoz és nevelőikhez valóban szoros. Az otthonon kívüli életet sokszor „kinti világként” azonosítják, mintha az egy tőlük elszigetelt, különálló létezés lenne, amiről ők csak hallanak, de nem tapasztalják. Kapcsolatuk egymással a legerősebb, csoportjukkal szinte családként, testvéreként élnek együtt. (Murányi-Kovács 1979)

3.4. A család hiánya

„A család egy történetileg kialakult társadalmi egység, melynek számos funkciója közül egyik legfontosabb a gyermekek felnevelése. A gyermek fejlődéséhez, személyiség kialakulásához több feltétel biztosítása szükséges, s a családi környezet általában képes ezeket a feltételeket létrehozni. Abban az esetben azonban, ha a család nem alakul ki, szétbomlik, vagy annak szerkezete károsodást szenved, a társadalom a családot helyettesítő környezetbe helyezi el a gyermeket. Az intézet képez egy ilyen helyettesítő környezetet, ugyanígy az örökbefogadók vagy nevelőszülő családja.” (Szegal 1979: 15)

A család olyan lelki és érzelmi atmoszférát tud biztosítani a gyermek körül az elsődleges szocializáció során, amely a társadalomba való beilleszkedés folyamatait a többi szociokulturális milióhoz képest sokkal hatékonyabban teremti meg. (Elter és mások 2004)

Azonban az alapvető problémát az jelenti, hogy a gyermekotthonok nem tudják teljes mértékben megteremteni azokat a feltételeket, amik a normális személyiség kialakulásához elengedhetetlenek. Az otthonban töltött idő alatt a gyermeket folytonos és szervezett nevelőhatások alakítják, de ezek megközelítőleg sem olyan hatásosak, mintha a gyermeket ugyanezek az impulzusok családjában körében érnék. (Kiss – Nyíri 1979)

A Kikötő Gyermekotthonban a családdal való kapcsolattartás a gyámhivatali határozat szerint megy végbe. Az intézet felkínálja a lehetőséget, biztosítja a feltételeket és az

eszközöket ahhoz, hogy a gyermekek igény szerint folyamatosan, vagy alkalmanként tarthassák a kapcsolatot családtagjaikkal. Vezetékes- és mobiltelefon-használat, levél- és csomagküldés, internethasználat (több gyermek internetes közösségi oldalon keresztül tartja a kapcsolatot a családjával) áll a rendelkezésükre, valamint a vendéglakásban szállást és étkezési lehetőséget biztosítanak a gyermeküket meglátogató szülőknek. Az utazási költségeket, legyen az hazautazás, vagy szülői látogatás, az intézet állja.⁵

3.5. Iskola

A pszichológia álláspontja szerint a gyerekek fejlődéséhez nagyon fontos, hogy tartsák a kapcsolatot a velük egykorú társaikkal, ennek érdekében pedig célszerű a helyi általános iskolába járatni őket. Itt megismerhetik a „kint élő”, „kintről bejáró” osztálytársakat, később szüleiket, családjukat is, így elérhetővé válik számukra az az ideális család-modell, amivel eddig még nem találkoztak.⁶ (Markovics 1979)

Azonban az intézetben nevelkedő gyermekek számára az iskola sok nehézséget is jelenthet. Múltjuk miatt hiányosan szocializáltak, ezért sokszor előfordul, hogy nem tudják, egyes helyzetekben mit kell tenni, hogyan kell viselkedni. Az érzelmi zavarok, lelki problémák a tanulásukra is kihatnak, és figyelmetlenséghez vezetnek, hiszen sokszor ezek miatt képtelenek koncentrálni a feladatukra. A felületes munka okozta rendszeres kudarcok szorongást váltanak ki a gyerekekből, aminek következménye az „elbutulás”, vagyis hiába tanulták meg az anyagot, a számonkérésig elfelejtik. Mondhatni, ez egy ördögi kör, hiszen ezáltal újfent önbizalomhiány és dekoncentráció lép fel. Az első éveikben a sikerélmény hiánya, valamint a családi problémák miatt a nevelésük komplikált, sokszor magatartászavarokkal küzdenek és agresszívan reagálnak. (Elter és mások 2004)

A boglári nevelőotthonos gyerekek a külső iskolába járást tapasztalataim szerint nem élik meg kudarcként. Annak ellenére, hogy gyakran szereznek rossz jegyeket – nem minden esetben a tanulási nehézségek, hanem sokszor a hozzáállásuk, lustaságuk okozza a problémát –, többségük szeret iskolába járni. Rendszerint jó a kapcsolatuk az osztálytársaikkal, a tanáraikkal, vannak külsős barátaik, akikkel ritkán, de szerveznek közös programokat szabadidejükben. Nagyrészüik rossz tanuló, majdnem mindegyikük több tantárgyból áll bukásra, de ez többször a szorgalom hiányával, semmint tanulási zavarokkal magyarázható.

⁵http://www.tegyesz.hu/file/Szakmai_informaciok/Tajekoztatok/Fovarosi_gyermekotthonok_bemutatok/Balaton_bogl%C3%A1r_bemutakoz%C3%B3_2012.pdf (2014. január 2.)

A külső iskolába járás okozhat rossz élményeket abból adódóan is, hogy az iskolába járó gyerekek először idegenkednek a nevelőotthonból érkezett új társaktól. Azonban a problémák ellenére fontos az, hogy legalább az iskolába járás, tanulás idejére szakadjanak ki a gyermekek a nevelőotthoni környezetből. Hiszen az ember fejlődéséhez, személyiségének folyamatos alakulásához elengedhetetlen, hogy kölcsönhatásba lépjen az emberi környezettel, minél több emberrel kerüljön kapcsolatba, mert a későbbiekben ez segíti a reális én-tudat kialakulását. (Takács 1979)

A Kikötő Gyermekotthonban nevelkedő gyerekek a Boglári Általános Iskola tanulói, hiszen az intézmény belső iskolája – az 1997-es Gyermekvédelmi Törvény hatására bekövetkező létszámcsökkenés, és a későbbiekben módosult Köznevelési Törvény miatt – megszűnt. Az általános iskolából elballagók a nevelőkkel együtt választanak maguknak érdeklődésüknek megfelelő középiskolát. Általában a közelben, Somogy megyében működő szakközépiskolák, ritkábban gimnáziumok mellett döntenek, ám akadnak kivételek.

3.6. Mindennapok

Az otthonban nevelkedő gyermekek számára napi ötszöri étkezést kell biztosítani. A boglári intézetben ez rendszerint így működik: iskola előtt reggelit kapnak a gyerekek, az iskolában tízóraiznak, onnan hazaérkezve ebéddel várják őket, majd az uzsonnát mindennap meleg vacsora követi. Így naponta kétszer esznek meleg ételt, étkezésük változatos, és ügyelnek arra is, hogy főként egészséges legyen. Mivel az étkezés az egészséges gyermekek számára általában örömmel jár, ezáltal az evés jóvoltából minden nap hordoz apró kis örömet, ami a közérzetük javulásához is hozzájárul. A nevelőknek tehát biztosítani kell azokat a kritériumokat, amik elősegítik a nyugodt, zavartalan étkezést. (Elter és mások 2004)

Az intézetekben a büntetés is gyakran előfordul, mint nevelési módszer. Pedig a büntetés jellemvonása, hogy arra hívja fel a figyelmet, mit nem szabad tenni, nem pedig arra, hogy mi lenne éppen a helyes, jó cselekedet. Emellett nem elhanyagolható tényező, hogy csak időleges sikerrel jár, hiszen amint a büntető személy nincs jelen, a cselekedet újra és újra megtörténik. X nevelőnél meg merik csinálni, Y nevelőnél azonban már nem, mert tudják, hogy az büntetést von maga után. A többszöri, szigorú büntetés eredményeképpen a gyerekek bizonytalanok lesznek, és kisebbségi érzés alakul ki bennük. (Elter és mások 2004)

3.7. Szabadidő

A nevelőintézetek, gyermekotthonok feladata, hogy otthont tudjanak teremteni a családjukból kivált gyermekek számára. Ez részben az emberi kapcsolatok kialakításán és

fenntartásán keresztül megy végbe, részben pedig az intézetnek a pihenés színtereként való megjelenésében. Össze kell hangolni a közös életet, az emberi kapcsolatokat azzal, hogy közben mindenki el tudja vonulni, ha egy kis magányra, csendre vágyik. (Elter és mások 2004)

Mint az evés, a szabadidő kedvező eltöltése is örömet csempész a gyermekek mindennapjaiba. „A szabadidő attól szabad, hogy a gyermek szabadnak éli meg.” Ennek következtében minden gyerek joga meghatározni, hogy mivel szeretné tölteni a szabadidejét. Értelmszerűen a választási lehetőségeket a nevelő teremti meg, ezzel kicsit behatárolva, irányítva a helyes választást. A pszichológia állításai szerint minden embernek napi fél órára van szüksége, amikor azzal foglalkozik, amit a legszívesebben csinál, és amivel legjobban ki tud kapcsolódni, ami örömet okoz számára. A szabadidő örömteli és tudatos eltöltése nagyban hozzájárul a gyermekek személyiségfejlődéséhez, miközben egyszerre biztosítja a pihenést, feltöltődést és a játékot is. Fontos, hogy ez az időtöltés legyen összeköttetésben az érzelmi világukkal és a társas kapcsolataik kialakításával, ápolásával. Az, hogy már gyermekkorban hozzászoknak a szabadidős tevékenységek rendszerességéhez, valamint azoknak a tudatos megszervezéséhez, a későbbiekben fejleszteni fogja a tanulási készségeiket, a kommunikációs és kapcsolatteremtő képességeiket, szép lassan szokássá alakulnak, majd a személyiségükbe is beépülnek. (Elter és mások 2004: 94)

A Magyar Ifjúság 2012 eredményei alapján a magyar fiatalok 9 százalékának egyáltalán nincs szabadideje. Ezzel szemben az átlag hétköznaponként 3, 5 óra, hétvégenként pedig 8 óra szabadidőről vallott. A hétköznapi szabadidő nagysága párhuzamba állítható a kor, a nem és az anyagi körülmények tényezőkkel. A felmérés adatai szerint a tizenévesek, azon belül is a fiúk és a hátrányos helyzetű, rosszabb anyagi körülmények között élő fiatalok számoltak be több szabadidőről. Mára a szabadon eltölthető idő legnagyobb részét az internethasználat teszi ki. A tévézés, az olvasás, a zenehallgatás, valamint a videojátékozás arányukban visszaszorultak, azonban érdekes módon a semmittevés egyre elterjedtebbé vált. Utóbbi, vagyis a szabadidő céltalan eltöltése, amikor „csak úgy elvannak”, leginkább a rosszabb körülmények között élőkre jellemző. (Nagy 2013)

A Kikötő Gyermekotthon lakóinak már a földrajzi elhelyezkedésből adódóan is rengeteg lehetőségük van a szabadidő értelmes és kulturált eltöltésére. A Balaton közelsége nyáron strandolást, úszást, a természetes környezet kerékpározást, túrázást, télen korcsolyázást, szánkózást kínál. Azonban a természetben eltölthető szabadidőn kívül különböző – kézműves, sporttal kapcsolatos, művészeti – szakkörök, foglalkozások biztosítják a gyerekek idejének tudatos eltöltését. Az intézet könyvtárral, konditeremmel, szaunával, az udvaron

sportpályákkal és játszótérrel rendelkezik, így bőséges választási lehetőségeket nyújt a gyermekek számára. Az otthonon belül családi környezetben minden gyermek név- és születésnapját megünneplik, a Valentin-nap, a farsang, a húsvét, a ballagás, a Mikulás és a karácsony is hol meghitt, hol vidám hangulatban telik el az intézmény falai között. Nyáron a gyerekek az intézet által megszervezett táborokban vehetnek részt, ismerhetnek meg különböző helyeket, és a tábor jellegéből adódóan betekintést nyerhetnek különböző területekre (kézműves tábor, környezetvédő tábor, sport tábor stb.)⁷

4. A magyar fiatalok médiahasználata

4.1. Nyomtatott sajtó

A digitalizáció hatására ez a médiatípus az, ami szinte a legnagyobb mértékben veszített teret, hiszen a mai világban az internet már majdnem minden médium szerepét egy személyben helyettesíteni tudja. Hírek, cikkek elérhetőek online, ráadásul ingyen, sőt vannak kifejezetten online megjelenő folyóiratok. A nyomtatott sajtó sem az interaktivitást, sem a naprakészséget tekintve nem tud versenybe szállni a digitális technológia nyújtotta lehetőségekkel. (Kitta 2013)

Talán ez lehet az oka annak, hogy a Z-generációs fiatalok már nem tartanak igényt a nyomtatott sajtó termékeire, ebből adódóan még a saját korosztályuknak szóló magazinokat, újságokat sem olvassák, hiszen a tartalma fenn van az interneten, a grafikája is jobb és még fizetni sem kell érte. Ez okból a magyar fiatalok nagyon ritkán kerülnek kapcsolatba a nyomtatott sajtó produktumaival, esetleg ha ingyenes terjesztésű lapról van szó, vagy netán olyan helyzetbe kerülnek (nagyszülői látogatás, orvosi rendelő várakozója), ahol nincs más, amivel leköthetnék a figyelmüket. (Guld - Maksa 2013)

A 2012-es Magyar Ifjúság tanulmánykötet adatai szerint a magyar fiatalok a médiafogyasztással töltött idejükből a legkevesebbet az újságolvasásra szánják. Átlagosan mindössze 16 percet szentelnek egy hétköznapi az ilyesfajta sajtótermékek olvasására, és ez a 16 perc már tartalmazza az online lapok böngészését is. (Kitta 2013)

⁷http://www.tegyesz.hu/file/Szakmai_informaciok/Tajekoztatok/Fovarosi_gyermekotthonok_bemutatok/Balatonbogl%C3%A1r_bemutakoz%C3%B3_2012.pdf (2014. január 2.)

4.2. Rádió- és zenehallgatás

Az újság mellett a rádió az a médium, aminek használatát tekintve szintén nagy csökkenésről beszélhetünk, azonban a nyomtatott sajtó óriási térvesztését bizonyítja, hogy információszerzés szempontjából még a rádió is megelőzte.⁸

A Z-generáció tehát jellemzően nem rádióhallgató korcsoport, azonban ez nem zárja ki azt, hogy ismerik, vagy ritkán belehallgatnak egy-egy adó műsorába. A rádióhallgatás célja manapság a kikapcsolódás, szórakozás a tájékozódással szemben, mert az jellemzően már más médiumok segítségével megy végbe. Ezért főként a kereskedelmi csatornák dominálnak a fiatalok körében, ahol túlnyomórészt zenét játszanak, például a Class FM és a Rádió 1. A közszolgálati rádiók irányában vagy semleges álláspontjuk van, vagy kifejezetten elutasító a hozzáállásuk. (Guld – Maksa 2013)

Mivel a rádióhallgatás többé-kevésbé elhanyagolhatónak mondható a fiatalok körében, a zenehallgatás gyakran más médiumok segítségével valósul meg. Napjainkban mp3 lejátszók, mobiltelefonok teszik lehetővé, hogy útközben is zenét hallgassanak. Előnyük az, hogy olyan zenét tölthetnek fel a készülékekre, amiket egytől-egyig kedvelnek, tehát személyre szabott listát készíthetnek. Másik nagyon fontos zenehallgatási platform a YouTube. Egy 2012-es statisztika alapján a magyar 16-29 éves fiatalok 53 százaléka naponta használja a videómegosztó portált. 79 százalékban – a különböző lehetőségek mellett – a zenehallgatás dominál.⁹

4.3. Televíziózás

Az egykori találgatások ellenére, miszerint az internet magába szippantja a többi médiumot és utóbbiak szerepe majd lecsökken, a televízió az elmúlt néhány évben ismét nagyobb teret hódított magának. Az újbóli fellendüléshez több tényező is hozzájárult. A digitális adásnak köszönhetően már ez a médium is képes arra, hogy a felhasználó beavatkozásával, a néző ízlése szerint működjön. A magyar televízió-csatornák száma folyamatosan nő, szintén igazodva a felhasználók igényeihez, elvárásaihoz és nem utolsósorban ez a legolcsóbb médium, ami szórakozást nyújt az embereknek. (Kitta 2013)

A televízió-használat láthatóan megosztja a magyar fiatalokat. Van, aki rendszeresen és nagymértékben használja, azonban egy másik, nem elhanyagolható réteg alig, vagy egyáltalán nem néz tévét. Érdekeség továbbá, hogy a televíziózás vagy háttértevékenység során, vagy párhuzamos médiahasználat alkalmával fordul elő a legtöbbször. A televízió azokban az

⁸ <http://www.ipsos.hu/site/legink-bb-a-t-v-b-l-t-j-koz-dnak-a-fiatalok/> (2014. január 5.)

⁹ <http://www.hdmarketing.hu/youtube-hirdeteseke/youtube-statisztika/> (2014. január 5.)

esetekben köti le a fiatalok teljes figyelmét, amikor olyan népszerű műsorokat követnek, amit más médium segítségével nem, vagy csak rosszabb minőségben tudnak megjeleníteni. A leginkább közkedvelt programok elsősorban a sorozatok, azon belül is az amerikai és magyar gyártású produkciók; a dokureality-k, játékfilmek, videoklipek, sportműsorok, tehetségkutatók, ismeretterjesztő filmek, hírek, főzőműsorok, lakberendezéssel kapcsolatos programok és átalakító műsorok. (Guld – Maksa 2013)

A televíziózáshoz általában hozzájárul a közösségi élmény, vagyis sok esetben többen, együtt néznek különböző sorozatokat, filmeket, sportműsorokat, vagy akár csak a híradót. Azonban vannak olyan esetek is, amikor a televízió nem médiumként, hanem médiaeszközként jelenik meg. Gyakori az internetről letöltött filmek, sorozatok kiírása DVD lemezre, vagy pendrive-ra, hiszen így reklámok nélkül, bármikor megtekinthető akár a televízión keresztül is. Jobb minőségű, nagyobb a képernyőméret, és nem utolsósorban kényelmesebb a televízión megnézni egy filmet, mint többen kuporogni a számítógép vagy a laptop képernyője előtt. (Guld – Maksa 2013)

4.4. Mobiltelefon

A mobiltelefonok jelentősége napjainkban folyamatosan növekszik, hiszen eredeti funkciójukon kívül már rengeteg további lehetőséget kínálnak. Számos olyan szerepet töltenek be, amire ezt megelőzően csak a számítógépek voltak képesek. Míg régen egy telefonon jórészt csak üzenetet küldeni, fogadni és telefonálni lehetett, ma már az internetkapcsolattal rendelkező okostelefonok lehetővé teszik, hogy bárhol és bármikor böngészzhessünk az interneten, játsszunk, különböző dokumentumokat tároljunk, szerkesszük. Már nem kell külön eszköz a zenelejátszásra, nincs szükség sem fényképezőgépre, sem kamerára, hiszen a telefonnal készített fényképeket, mozgóképeket ugyanazon a készüléken meg is szerkeszthetjük, és internetkapcsolat segítségével már meg is oszthatjuk az egész világgal. A játékkonzolok keresettsége is folyamatosan csökken, hiszen az okostelefonok rengeteg ingyen letölthető játékot kínálnak felhasználójuknak. Nem csoda, hogy a fiatalok körében elterjedt ez az eszköz, hiszen a mindennapos médiahasználat alkalmával egyetlen berendezés biztosítja azokat a szolgáltatásokat, melyeket korábban számos más készülék birtoklásával tudtak csak használni. (Kitta 2013)

A 2013-mas Tudománykommunikáció a Z-generációnak című kutatás kimutatta, hogy a fiatalok már kevésbé használják a telefon beszélgetés funkcióját. Mindemellett a telefonhasználat egész nap általánosnak mondható, de főként internetezésre, néha sms-ezésre, játékra, zenehallgatásra használják. Általában az üzenetküldés, telefonálás, különböző

kapcsolattartási módok aktív használatot igényelnek, ám a telefonon keresztül történő zenehallgatás, Facebook-ozás, játék gyakran más cselekvésekkel egy időben mennek végbe. (Guld – Maksa 2013)

A telefon népszerűségéhez – a kibővült szerepkör mellett – az is hozzájárul, hogy a telefonálás az internetkapcsolat miatt költséghatékonyabbá vált, hiszen a világhálózathoz való hozzáférés lehetővé teszi különféle kommunikációs programok (Viber, Skype) telefonos letöltését, valamint a Facebook, és a különböző közösségi oldalak is ingyen használhatóak üzenetküldésre. (Guld – Maksa 2013)

4.5. Számítógép- és internet-használat

Az asztali számítógépek használata folyamatos visszaesést mutat, mivel a mobiltelefonok – egyre bővülő funkcióik miatt – kezdik átvenni a hatalmat a PC-k felett. Az internet-használat ezáltal már a fiatalok napi rutinjának elmaradhatatlan részét képezi. A legnagyobb népszerűségnek a közösségi oldalak örvendhetnek, azokon belül is a Facebook az a közösségi portál, amin a fiatalok legtöbbször megtalálható. Majdnem mindenki, akinek a számítógépe, mobiltelefonja rendelkezik internetkapcsolattal, megtalálható valamilyen közösségi oldalon. (Kitta 2013)

A korábban említett 2013-mas, Z-generációs kutatás során megmutatkozott, hogy a magyar fiatalok körében a hétköznapiakon használt médiumok közül a telefon és a számítógép a legnépszerűbb, vagyis az internetkapcsolatra képes eszközök kapják a legnagyobb szerepet. Az online felületen töltött idő nagy részét a fiatalok többsége közösségi oldalakon tölti és majdnem 50%-uk hallgat közben zenét vagy online rádió, vagy zene- és videómegosztó portál segítségével. Ezeken a felületeken jellemzően barátokkal és ismerősökkel kommunikálnak, tehát a kapcsolattartás nagyon fontos szempontként jelenik meg. Második helyen a böngészés, online keresés áll, végül pedig a tanulásra, munkára fordítják a legkevesebb weboldalon töltött időt a magyar fiatalok. (Guld – Maksa 2013)

5. Tapasztalatok a Kikötő Gyermekotthonban

5.1. A kutatás

A Z-generációs projekt kapcsán már 2013 tavaszán elkészítettem az interjúkat a nevelőotthonban élő fiatalokkal és megkértem őket a médianaplók kitöltésére. A kutatás e szakaszában két 15 éves, egy 14 éves nevelőotthonban élő lány és egy 18 éves lakásotthonos fiú segített. Az interjú során kibontott kommunikációs szokásaik – az általuk elmondott,

mindennapokat korlátozó szabályok, az együttélés miatt elengedhetetlen állandó alkalmazkodás végett – jelentősen eltértek a családban nevelkedő fiatalok médiahasználatától. Ez buzdított arra, hogy folytassam a vizsgálódást, egyre több információhoz jussak, és segítségükkel később egy átfogó képet tudjak alkotni az életükről és a médiahasználatukról.

A résztvevő megfigyelést 2013 októberében kezdtem, a terepmunka során Geertz és Whyte írásait vettem alapul. Az intézet négy csoportja közül egyet kiválasztottam, majd 2 hónapon keresztül a lehető legtöbb időt ott töltöttem. A csoport létszáma a hétköznapiakon 8 főről 6-ra csökken, ugyanis két lány a középiskolai tanulmányait máshol folytatja, ezért kollégisták lettek és csak hétvégenként jönnek haza. Az otthonban maradt 6 gyerek közül mindenki általános iskolába jár. *(Mellékletek)*

5.2. Az első látogatások

Azon a napon, amikor először látogattam el hozzájuk, nagyon izgatott voltam. Részben vártam a találkozást, részben pedig aggódtam: mi van, ha nem fogadnak el? Bár néhányukat már ismertem korábbról a TÁMOP-os kutatásnak köszönhetően, a csoportban, ahova látogattam, gyerekek közül csak egy ismerős volt.

Mint utólag kiderült, első alkalommal rosszkor érkeztem, ugyanis éppen tanulószoba volt, amit akaratlanul is megzavartam, akadályozva a gyerekek tanulását. Emiatt a nevelők kicsit nehezteltek rám, de valószínűleg ez is közrejátszott abban, hogy a gyerekek nagyon hamar elfogadtak. A.¹⁰ volt az én kulcsadatközlőm, egy nagyon barátságos 14 éves lány, az ő segítségével ismertem meg a többieket is. Először ketten beszélgettünk, majd szép fokozatosan a többiek is csatlakoztak.

Eleinte érezhetően bizalmatlanok voltak velem szemben, nehezen nyíltak meg, de ezek a korlátok egyik pillanatról a másikra dőltek le.

Az első alkalommal csak arra törekedtem, hogy megismerjem őket, és hogy elfogadjanak. Barátságos voltam és egyenes, őszintén meséltem nekik magamról, a szóba kerülő témák mindegyikéről megosztottam velük a véleményemet. Így sikerült beilleszkednem, és a nyíltságomért cserébe ők is megnyíltak velem szemben.

A következő alkalommal már örömmel vártak, rögtön mesélni kezdtek, beszámoltak arról, hogy mi történt velük. Már érezhetően nem volt kellemetlen számukra a jelenlétem. Törekedtem arra, hogy ne zavarjam meg a napirendjüket, hogy úgy viselkedjenek, mintha ott

¹⁰ A személyeket a táblázatban feltüntetett azonosítóval jelölöm.

sem lennék. Ebben a nevelők nagyon sokat segítettek, kiadták a feladatokat, kinek kell még tanulni, ki szedje le a megszáradt ruhákat, ki terítsen meg és kinek kell mennie zuhanyozni. Innentől kezdve pedig átvettem a megfigyelő szerepét.

5.3. Kapcsolat egymással és a nevelőkkel

A vizsgált csoportban jellemzően 3 nevelő van (nők), néha egyedül, néha ketten vannak ott egy időben. A csoport egyöntetűen rajong az egyik nevelőért, őt nagyon szeretik. Valószínűleg ezt azzal érte el, hogy a szigorú nevelés mellett képes humorosan kezelni a helyzeteket, ha kell „beszól” a gyerekeknek, fiatalos, fenn van Facebook-on is (ami náluk egy nagyon fontos szempont). Sajátjaként kezel minden csoportban lévő gyereket, ha kell, dédelgeti őket, ha kell, erélyesen rájuk szól. Sokat elmond a gyerekekhez fűződő viszonyáról, hogy az általános iskola által januárban megrendezett szülők és nevelők bálján táncoló nyolcadikos lányt ő kísérte el, mint szülő.

A másik két nevelő is nagyon kedves, de náluk kevesebb a személyes, közeli kapcsolat. Látszik rajtuk, hogy ők is szeretik a gyerekeket, és a legjobbat akarják nekik, ezért az időnkénti szigor. Ám valami miatt a gyerekek hozzájuk nem tudtak olyan közel kerülni, mint B. nénihez, és a szigort nem tudják pozitívan értékelni. Sokszor azt érzik, hogy a büntetés nem a rossz cselekedeteik eredménye, hanem ellenük irányulnak, a rend és a szabályok nem a mindennapok megkönnyítésére, hanem a megnehezítésére jöttek létre.¹¹ Ám a szorosabb érzelmi kötődés hiányában gyakran tiszteletlenek a nevelőkkel, semmibe veszik a kéréseiket, nem tudják, vagy nem akarják érezni a törődést.

Egymással viszont nagyon jó a kapcsolatuk a fiataloknak, szinte testvérekként élnek együtt, amikor csak tudják, segítik egymást. A lányok rendszeresen cserélgetnek ruhákat, közös programokat szerveznek, együtt fényképezkednek, beszélgetnek, tanácsokat adnak egymásnak. Persze vannak veszekedések is, de egyáltalán nem durvulnak el, és csak ritkán fordulnak elő. A nevelőkkel szemben rendszeresen kiállnak egymás mellett és megvédik a másikat. Az éjszakai felügyelő például egyik alkalommal elkezdett kiabálni az egyik 9 éves kislánnyal, és bezavarta a szobájába. A. gondolkodás nélkül odakiabált, hogy ne bántsa H-t, nem ő volt a hibás, és magára vállalt mindent. Pedig tulajdonképpen azt sem tudta miről volt szó és mi volt a probléma. A körülményekhez képest a gyerekek láthatóan összetartó közösségben, megfelelő érzelmi környezetben nevelkednek.

A kisebbeket rendszeresen ölelgetik, az ölükbe ültetik, puszilgatják és szívesen segítenek a nevelőknek a kicsik körüli teendőkben. Ám a nagyobb lányok sokszor visszaélnék azzal, hogy

¹¹ Ez a kamaszokra valószínűleg általában véve jellemző.

idősebbek, no meg lányok (a csoporton belül 14-15-16 évesek) és a fiatalabb fiúkat (11-12 éves) „ugráltatják”. „M. hozz vizet, hozd ki a köntösöm, kapcsold be a rádiót, tedd fel töltőre a telefonom.” M. ekkor függetlenül attól, hogy éppen mit csinál, hagyva csapot-papot ugrik. A lányok ezt természetesen élvezik és kihasználják a következő alkalommal is. A fiatalabbak pedig nem „mernek” ellenkezni, szembeszállni, mert így tudnak beilleszkedni a nagyok közé, így akarják elfogadtatni magukat a nagyobbakkal, vagyis láthatólag megvannak ennek a kis közösségnek az íratlan belső játékszabályai, sajátos erőviszonyai.

Az ilyen kis – mondhatni – semmiségek ellenére látszik, hogy nagyon szeretik egymást, előfordul az is, hogy különböző apróságokkal lepik meg a másikat minden alkalom nélkül. Segítenek, ölelnek, vigasztalnak, ha kell.

5.4. Szabályok

Rengeteg szabály korlátozza a hétköznapiakat és a hétvégéket, ez érthető is, hiszen ennyi gyerek mellett minden apró részletet pontosan meg kell szervezni a fennakadások elkerülése végett.¹²

A mindennapok egyik erősen szabályozott területe a médiahasználat. A szakirodalomból kiderült, hogy a fiatalok a szabadidejük nagy részét mediatizált környezetben töltik el, ezért a különböző médiumok használata már-már a mindennapi rutin részét képezi. Ezzel a gyermekotthon lakói sincsenek másképp. Napjuk nagy részét legszívesebben a Facebook-on tölténék, ám a nevelők egyértelmű álláspontja szerint a Facebook és a rengeteg internetezés az oka annak, hogy rossz jegyeket hoznak haza, mert mással sem tudnak foglalkozni, hogy ki, mit írt ki és milyen új képeket töltött fel. Ezért igyekeznek megfékezni az internet-használatot. A nevelői szobában – ami mindig kulcsra van zárva, hogy a gyerekek engedély nélkül ne tudjanak bejutni – lévő asztali számítógép előtt egy nap egy gyerek fél órát tölthet el.

„Hát, igazándiból benn van a nevelői szobában, mert ugye, hát azért elég drága volt a dolog, hogy ott a picik belenyúlják, vagy esetleg a nagyok valamit elcsenjenek belőle, vagy róla, vagy mit tudom én, szóval így igazándiból féltik... hát, miért is ne félténék...”(D.)

„Hát, megvan végül is szabva, amikor volt számítógépünk, akkor az úgy ment, hogy akkor például, mondjuk csinállok egy pluszmunkát, például felmosom a folyosót és akkor mondjuk azért kapok mondjuk egy 15...negyed órát, vagy fél órát.” (K.)

Azonban az is előfordul, hogy önzetlenül átadják egymásnak a napi fél órát, vagy 10-15-20 perceket – ehhez engedélyt kell kérni –, hogyha valaki interneten keresztül (Skype, Facebook) beszélget a rokonaival, ne kelljen hamar otthagyni a számítógépet.

¹² Ebben a részben nem a konkrét szabályok leírását terveztem, arra majd később térek ki.

A nagyobbak többsége már rendelkezik okostelefonnal, általában azon szoktak internetezni, nem ülnek le a számítógép elé egyrészt azért, mert akkor látják a többiek, hogy mit csinálnak, másrészt nem szívesen használják a közös gépet, ha van saját eszközük, amivel csatlakozhatnak az internetre, harmadrészt pedig a saját eszközök használatát nem korlátozzák a nevelők. Ezeket a készülékeket a családi pótlékból vették meg a gyermekeknek a családdal való egyszerűbb kapcsolattartás céljából, ám ez az a funkció, amire a telefont a legritkább esetben használják.

„... telefonról könnyebb, mert az enyém, és annyit Facebook-ozok, amennyit szeretnék.”(A.)

Annak ellenére, hogy a családi pótlékból vett okostelefont nem vonják/vonhatják meg a nevelők, mivel az a gyerekek saját tulajdona, némiképpen ezek használata is szabályokba ütközik. Este nyolcig lehet használni, majd le kell adni a nevelőnek, vagy az éjszakai felügyelőnek, aki elzárja a nevelői szobába és csak másnap, az iskolából hazaérkezve kapják vissza.

„... este be kell adnom, ez tény és való, de nem vonhatják meg. Oda kell adnom a nevelőnek, hogy ne Facebook-ozzak este, vagy ne hallgassak zenét, ne zavarjam a szobatársaimat.”(A.)

Az iskolából hazaérkezve az okostelefon-tulajdonosok első útja a nevelői szobába vezet, és gyakran tiszteletlenül követelik a telefonjukat. Ebéd közben folyamatosan nyomkodják, van, aki fülhallgatóval szigeteli el magát az éppen zajló beszélgetéstől, és zenét hallgat, de a tanulószoba idejére megint le kell adniuk. 5 órakor kapják vissza, és akkor kezdődik minden előről.

A televízió használata is erősen szabályozott. Délután szinte nem is kapcsolják be, hiszen az iskola után ebédelnek, eközben és ezután pedig a kisebbek mesélnek a napjukról a nevelőknek, míg a nagyobbak Facebook-oznak és néha hozzászólnak a beszélgetéshez.

„... nem mindig engedik, hogy bekapcsoljuk a tévét, de anélkül is bekapcsolom. És ugye hazamegyek, eszek, utána persze megnézem a Facebook-omat.”(A.)

Aztán jön a tanulószoba, utána terítés és vacsora. Vacsora után kettesével mennek zuhanyozni – egy-egy lány és fiú fürdőszoba van egy csoporton belül, így lehetőség van arra, hogy egyszerre ketten tisztálkodjanak –, majd következik a várva várt sorozat.

„A tévé az igazából, az is meg van szabva, mert egytől háromig tanóra van – azóta ez változott és 3-tól 5-ig van a tanóra –, akkor nem lehet bekapcsolni a tévét. Utána, hát nem

engedik ugye, mert kijött a jó idő, utána vagy lemegyünk az udvarra, aztán igazából este szoktunk tévézni, amikor megy a Jóban Rosszban.”(K.)

A Jóban Rosszban kivételével más műsorok követését nem szokták engedélyezni a nevelők. A 11 éves L-t az Éjjel-nappal Budapest érdekelné nagyon, de a nevelők szerint ez a sorozat nem nekik való. Az éppen aktuális tehetségkutatókat is szeretnék követni, de ezeknek is legfeljebb az elejét nézhetik meg, mert késő estig tartanak, amikor a gyerekeknek már aludni kell.

Az interjúk során arról számoltak be, hogy a híradó nyomon követése mindennapos a Kikötő Gyermekotthonban. Elmondásuk szerint a nevelők is kötelezővé teszik, hogy mindannyian értesüljenek az éppen aktuális történesekről, de a beszélgetések alapján úgy tűnt, a gyerekeket is érdekli, hogy „mi zajlik a kinti világban”. Azonban az ott töltött estéim alkalmával tapasztaltam, hogy ebben az esetben nem feltétlenül a valóságot osztották meg velem, hanem azt mondták, amit a nevelők, az egész intézmény és szerintük én is helyesnek tartok. Tudják, hogy mi lenne az ideális a médiahasználati szokásokat illetően, és meg akartak felelni a feltételezett elvárásoknak. Az esték folyamán sosem nézték meg a híradót, eszközbe sem jutott bekapcsolni a tévét abban az időpontban.

5.5. Jutalmazás és büntetés

A jutalmazás és a büntetés esetében a nevelők sokszor gondban vannak. Érzelmekkel ritkán tudnak hatni, mert a gyerekek azokat könnyen hárítják arra hivatkozva, hogy nem az anyjuk/apjuk, ne mondják meg nekik, hogy mit csináljanak.

Egy-egy jó cselekedet esetében természetesen a dicsérő szavak mellett valami „kézzel foghatóra” is szükség van. A pluszmunkát végző személyek extra, számítógép előtt eltölthető idővel gazdagodnak, esetleg 8 után még náluk maradhat a telefonjuk egy rövid időre. Mivel most szeptembertől indult Balatonbogláron a Nemzeti Kézilabda Akadémia, ezért péntekenként rendszeresen kézilabdameccsek vannak, amire az egyik nevelő a héten legjobban viselkedő 5 gyereket elviszi. Egy jó jegy – ami náluk azt jelenti, hogy nem elégtelen –, egy kötelező takarításon felül felmosott folyosó, vagy csak minden nehézség nélkül lezajlott hét is hozzájárul ahhoz, hogy részt vehessenek a heti kézilabdameccsen. Ez komoly kiváltság.

Mivel a büntetés esetében sem hatnak a szavak, itt is kell valami plusz, amit bevethetnek a nevelők, ez általában a médiahasználat korlátozása. Aki rossz jegyet kap, nem tanul, nem ér haza időben, vagy tiszteletlenül viselkedik, előfordul, hogy aznap vagy egész héten nem

nézhet tévét és nem ülhet le a számítógép elé. Ezek általában jól irányzott büntetések, hiszen a Jóban Rosszban megvonása súlyos veszteségnek számít.

„Hát, sokszor meg szokták vonni, mikor nem tartjuk be a házirendet... Mondjuk, hogy tanórán nem tanulunk, hanem mást csinálunk, vagy nem érünk időben vissza, haza. Vagy ilyesmi. Vagy nem fogadunk szót, akkor meg szoktál vonni az ilyen dolgokat... Hát, akkor nem tévézhetek egy hétig, nem az, hogy Jóban Rosszban nincs, hanem semmi.” (A.)

Az esti órákban, amikor már az éjszakai felügyelő figyel a gyerekekre, sokkal több a büntetés. Talán azért is, mert férfi, nehezebben érteti meg magát a gyerekekkel, mint a napközben velük foglalkozó nevelők. Este általában minden apró csínytevéseért büntetés jár, hiszen úgy valóban könnyebb rendet tartani, ha tudja a gyerek, hogy érdemes jól viselkedni, mert ha valamit rosszul csinál, akkor annak bizony következménye lesz. Éreztem rajtuk, hogy sokszor nem tudták, hogy mi a rossz, amit kerülni kell. Egyik este az egész csoport büntetésben volt, ami abban teljesedett ki, hogy nem nézhették meg a Jóban Rosszban. Ülniük kellett a szobájukban, ki sem jöhettek a nappaliba. Aki elhagyta a szobáját, rögtön visszaküldte a felügyelő. Kérdeztem őket, hogy miért kapták a büntetést, mi rosszat csináltak, ám egyikük sem tudta megmondani. *„Nem tudjuk, rosszak voltunk”*. Ez volt az egyetlen válasz, amit kaptam.

Az intézetben a mindennapokat szabályok kötik a kialakított napirendhez. Meghatározott időben van a reggeli, indulnak iskolába, érkeznek haza, tanulnak, uzsonnáznak és vacsoráznak. A különórák azonban sokszor nincsenek ebbe a rendszerbe beleillesztve. Az egyik fiú egyszer későn érkezett meg az iskolából, mert ugyanarra a délutánra esett a zongoraórája és a szolfézs is. Úgy beszéltek meg B nénivel, hogy ennek ellenére a különórák előtt, vagy közben, amikor van egy szabad órája, hazajön és ebédel. Ám L. nem jött haza, hanem csak este ért be vacsorára. A nevelő ekkor szembesült azzal, hogy az esős idő miatt reggel kikészített bakancs helyett a gyerek egy tornacipőben indult útnak és bőrig ázva, farkas éhesen jött haza a sűrű nap után. B. néni természetesen nem hagyta szó nélkül a megállapodás megszegését és a felelőtlen öltözetet, ám látva, hogy L. fázik és kopog a szeme az éhségtől, a radiátor mellé ültetve gyorsan elé tette a vacsoráját.

Ez még egy szerencsés eset volt, hiszen késve érkezett, ámde hazaért vacsoraidőre. A vízilabdások edzése azonban az esti órákban van, így vacsorára sosem érnek haza. Az esti étkezés a délutános nevelő felügyeletével történik, az edzések napján mindig félreteszik a hiányzó vacsoráját. Fél kilenc körül szoktak hazaérni a „sportolók”, természetesen a sok mozgás után kiéhezve. Rohannak a pulton sorakozó letakart tányérokhoz, hogy lássák, finom-e vagy hanyagolható az aznapi menü. Egyik este ugyanígy, szokás szerint történt minden.

Boldogan nyugtázták: rizses hús, ám még boldogabban, hogy utána narancs is jár. Az egyik fiú a főételből csak pár villával evett, mert a narancsnak még mindenképpen helyet akart szorítani. Percekbe telt, mire sikerült megpucolnia a vágott gyümölcsöt, ám a közben megérkező éjszakai nevelő elvette, mondván 9 után senki ne egyen. A., a kisebbek határozott védelmezője felszólalt, hogy még nincs is 9 óra és M. nem is tudott volna előbb enni, hiszen nemrég ért haza. A válasz gyors volt és célratörő: majd a felügyelő eldönti, mikor van 9 óra, és nem ő tehet róla, hogy eddig tart az edzés.

A fenti példákban jól látható, hogy az intézetben élő gyerekek életében a szabályok milyen nagy szerepet játszanak. A családban nevelkedő gyermekekhez viszonyítva sokkal több és sokkal kötöttebb előírásnak kell megfelelniük a mindennapokban. Ezek a szabályok kevésbé rugalmasak, és megszegésük minden esetben büntetést von maga után.

5.6. Alkalmazkodás

Abból adódóan, hogy 3-tól 18 évesig, lányok és fiúk is vegyesen vannak egy csoportban, rengeteg kompromisszumra van szükség. Mivel egy televízió van egy csoportban, közösen kell eldönteni, mit szeretnének nézni – természetesen abban az esetben, ha a nevelő engedélyezi. A reggeli készülődés rendszeresen tévénézéssel párosul, van, hogy csupán háttérzajként funkcionál, azonban arra is jó, hogy lekösse a kicsiket, és könnyebbek legyenek az óvodába/iskolába indulást megelőző percek.

„Hát, felkeltem, aztán kimentem, ugye felöltöztem, aztán kimentem tévézni, mesét néztünk, közben segítettem a kicsiknek felöltözni. (...) mesét akkor szoktam nézni, Spongyabobot, vagy akár a... megy még a Garfield, azt is szeretem, Tom és Jerry-t, elég sok mese megy, amit szeretek.”(K.)

Így azokban a csoportokban, ahol többségben vannak a kisebbek, rendszeresen néznek olyan műsorokat a nagyobbak is, amikkel a kicsiknek – elmondásuk szerint csak nekik, de közben persze titokban maguknak is – kedveznek. Vagy egy konkrét mesecsatornára kapcsolnak (általában a Nickelodeon a kedvenc), vagy a reggeli gyermekműsorokat nézik a közszolgálati vagy kereskedelmi csatornákon. Végignézik a kínálatot, és közösen döntenek.

„Hát, ami éppen megy. Nem tudom, mert amúgy változó a kicsiknél, mert például, ha behisztik, akkor azt kell nézni, amit ő mond.”(A.)

A televíziót rendszerint este kapcsolják be újra. A Jóban Rosszban című magyar teleregény szinte szertartásként épült be a mindennapjaikba. A médiahasználat ekkor is – mint náluk általában mindig – közösségi cselekvés. Előtte mindenki lezuhanyozik, különben nincs tévézés. Így (a hármas csoportban) 6 köntösbe csavart gyerek ül a kanapékon és várja az

elmaradhatatlan sorozat legújabb részeit. A főcímdal végétől kezdve az utolsó mondatig – a reklámokat leszámítva, mert azokat egytől-egyig utálják – a nagyobbak néma csendet követelnek mindenkitől. Aki közben megszólal, vagy kommentálja, az számíthat arra, hogy pár másodpercen belül egy párna fog landolni a fején, ami nagy valószínűséggel A-tól érkezik. A napi adag befogadását követően azonban megindul az eszmecsere, folyik a találgatás: vajon hogy lesz tovább, miért csinálta ezt x szereplő, és de jó lenne, ha...

Sokuk sorozatfüggőnek vallja magát.

„... most például úgy nem is bírnék egy napot, hogy mondjuk ne nézzem.”(K.)

Ha véletlenül lemaradnak egy részről, akkor másnap megkérdezik a többieket, néhányan pedig visszanézik az interneten az előző napi epizódot. Amikor arról beszélgettünk, hogy ki hogyan cselekszik ilyen esetben, a leghatározottabban D. fogalmazta meg a véleményét:

„Akkor kivagyok idegileg... Visszanézem. Az az első... ha meglátok egy telefont, vagy számítógépet, akkor egyből.”(D.)

A filmnézésnél is ügyelni kell mindenki igényeire. Filmeket ritkán néznek a tévé kínálatából, általában ellátogatnak a Városi Könyvtárba és kikölcsönöznek néhányat. Hetente négy filmet hozhatnak el, de azt úgy kell megválogatni, hogy mindenkinek legyen benne kedvére való. Közös kedvencük a Zene és szöveg és a Mamma mia! Ezeket elmondásuk szerint legalább százszor látták már, és kívülről fújják az egészet.

„Hát, most voltam ugye fönn a Városi Könyvtárban és most kivettük a, az egyiknek az a címe, hogy Lisa, a másiknak meg, hogy Alice Csodaországban. (...) Direkt azért hoztuk úgy ki, mert ezt ugye én is nézhetem, meg a kicsik is nézhetik. De viszont a Lisa, az egy ilyen táncos film és az mondjuk az ugye nem való piciknek, és azt úgy együtt a nagyokkal este, amikor elmentek a picik aludni. Fél nyolc után, nyolc.”(K.)

Előfordul az is, hogy együtt lemennek a nagyterembe, ahova minden csoport befér, és közösen néznek meg egy filmet, vagy videót. Egyik alkalommal egy jó pár évvel ezelőtti felvételt néztek vissza a gyermekvédelmi napon előadott színdarabjukról. A Padlás című előadást dolgozták fel, a nevelők irányításával és kizárólag az otthonban nevelkedő gyermekek közreműködésével. Érdekes volt, hogy a nagyobb fiúkat is, lányokat is lekötötte, és a kisebbek is tátott szájjal nézték az idősebbek szereplését. Nevettek a videó által felidézett régi emlékeken, hogy milyen jók is voltak a próbák, és milyen vicces volt, amikor elrontották, de végül senki nem vette észre. Közösen énekelték a sok évvel ezelőtt betanult dalokat, és közben végig nevettek, jól érezték magukat. Ekkor láttam őket a legfelszabadultabbnak,

amikor a saját alkotásukat nézték vissza és látszott rajtuk, hogy végre büszkéek magukra azért, hogy a rengeteg munkával milyen nagy sikert értek el, és ezt most én is látom.

5.7. A család szerepe a médiahasználatban

Habár ezek a gyerekek már egész kiskoruktól kezdve intézetben nevelkednek – van, aki csecsemőkora óta, de van olyan is, aki csak kisgyerekként, 2-3-4 évesen került intézetbe – a mindennapjukat és a médiahasználatukat is meghatározza az az időszak, amit még otthon töltöttek a szüleikkel. D. rendszeresen a Jóban Rosszban közben fésüli meg a haját, hiszen ez mindig így történt akkor is, amikor még az édesanyjával élt.

„... ha leülök Jóban Rosszban nézni, akkor mindig fésülgetem a hajamat. Amikor kisebbek voltunk és még Anyunál voltunk otthon, mi már akkor is néztük. És Anyu nekünk mindig, abban az időben úgy volt, hogy mindig előtte lefűrödtünk és volt, amikor Anyu megmosta a hajunkat. És Anyut mindig megkértük, hogy csak egy kicsit, egy icipicit szárítsa meg, hogy csak a fejbőrünk legyen száraz és mindig megkértük, hogy fonja be, mert olyan hullámos volt a hajunk utána és azt tőkre szerettük oviba. És hát mindig befonta, és pont mindig abba az időbe esett bele, hogy jött a Jóban Rosszban.”(D.)

K. pedig azért szokott rá a különböző szappanoperákra, mert amikor hazalátogat, édesapja élettársa mellett folyamatosan szem- és fültanúja a cselekményeknek, és már az intézetben is követi a részeket, mert megszerette.

„Hát, mert igazából szeretem, úgy rászoktam az egészre, mert ez is úgy volt, mint a Jóban Rosszban, nem is néztem életemben, és akkor Apunak a barátnője odaköltözött hozzánk meg minden és ő meg nézte. Tehát folyamatosan. És egyszer én is csak néztem vele, és akkor úgy megtetszett és akkor úgy elkezdtem utána nézni, és akkor apa mondta, hogy ne nézzem ezt a sok izét, buta filmeket, és akkor én meg ugye már nem tudtam róla úgy leszokni, mindig nézmem kellett a sorozatot és úgy szoktam én is rá ... hogy nézték, és én meg ugye nem nézhettem közben mást, mert egy tévé volt.”(K.)

A megmaradt szokások mellett a családdal való kapcsolattartás is meghatározza a médiahasználatot. Sokuknak – a kisebbeket is beleértve – azért van Skype felhasználói fiókja, hogy ingyen tudjanak beszélni a rokonokkal. A kicsik általában a nevelői szobában lévő számítógép segítségével, míg a nagyobbak az okostelefonra letöltött Skype alkalmazás segítségével veszik fel a kapcsolatot a szülőkkel. Ma már a Facebook természetesen elterjedtebb, és fiatal koruk ellenére hamis születési dátummal inkább a Facebook-ot használják üzenetváltásra és beszélgetésre.

„Hát, a nővérem, a bátyám, anyukám is fenn van, apukám is fenn van. Szóval... meg azt hiszem, a nagymamámnak is van, csak én nem tudom... szerintem nem is ő szokott írni. Van, amikor kamerázunk, de Skype-on szoktunk beszélgetni, mert az is van a telefonomon, és az tök jó.”(D.)

D-vel szemben A. cinikusabban vélekedik a családjáról. Nem szívesen tartja velük a kapcsolatot, szerinte édesanyja csak a látszat fenntartása érdekében ír neki.

„Hát, mert amúgy nem is foglalkoznak nagyon velem, néha rám írnak facebookon, hogy ne tűnjön az, hogy milyen rossz anya, vagy valami.” (A.)

Édesanyja inkább az üzenőfalára ír neki, nem privát levelet, sokszor a képei alá kommentálja, hogy milyen szép lánya van. A. szerint ez képmutatás, ezért a családtagjai közül inkább a nővéreivel tartja a kapcsolatot. Régebben ők is a balatonboglári intézetben laktak, de a sok szökési kísérlet után egy félig zárt intézetbe kerültek Budapestre.

„Hát, a szüleim... meg ezek... nem nagyon érdekelnek. Mondjuk a nővéreim igen, de nem szoktak ők se rám írni és én sem. Hát, vissza szoktam néha, de csak így röviden, hogy oké, vagy valami... nem nagyon szeretek velük beszélgetni, meg őket se nagyon kedvelem.” (A.)

Internetkapcsolat hiányában van olyan szülő, aki telefonon keresi a gyermekét. Mivel a kisebbeknek nincs mobiltelefonjuk, így a csoportban lévő vezetékes telefon is néha megcsörren. Jellemzően nem gyakran beszélgetnek a rokonokkal, a telefonálás általában heti-kétheti rendszerességgel, míg az interneten való kapcsolattartás 2-3 naponként történik.

Személyes találkozásra kéthetente van lehetőség. Egy édesapa például majdnem mindig kihasználja ezt a lehetőséget, és látogatja a lányait az intézet vendéglakását igénybe véve. Vannak olyan esetek is, amikor a gyerekek utaznak haza a családjukhoz, szülőhöz, nagyszülőhöz, vagy már idősebb testvérhez. Előfordult azonban olyan alkalom, amikor a gyermek kérte, hogy ne kelljen hazautaznia, megesk, hogy a szülőktől megvonják a kapcsolattartást. Mindemellet van olyan eset is, hogy a szülő nem kívánja látni a gyermekét, ilyen esetekben nem is keresi, nem látogatja és a gyerek sem utazik haza.

5.8. Tájékozódás

Az otthonban a nyomtatott sajtótermékek használata minimálisnak mondható. Csupán akkor olvasnak újságot, ha azt egy nevelő megveszi és beviszi az intézetbe. Legutóbbi látogatásomkor egy jó pár évvel ezelőtti, megviselt Story Magazin volt a nappali asztalán, amibe a gyerekek néha-néha belelapoztak. A Story-n kívül néha még a Nők Lapja és a Blikk is előkerült, jellemzően inkább a könnyű műfajok, a tudásbeli korlátok nélkül fogyasztható tartalmak érdeklik őket. Nem jellemző, hogy egy újságot végigolvasnak, inkább bepillantanak és a cikk címe alapján döntenek: számukra érdekes-e vagy sem. Meghatározóan a pletykarovatokat, celebekkel kapcsolatos írásokat, valamint a horoszkópot említették, főként azok iránt érdeklődnek.

„Hát, van úgy, hogy mondjuk megveszem, akkor elolvasok ilyen kiugró dolgokat, ami nem érdekel, azt átlapozom. Egy hét múlva unatkozok, és akkor elolvasom. És akkor minden kis apró mozdulat, mindent átnézek, mindent kibogarászok, és akkor ilyenek vannak.”(D.)

Az internetet sem használják számottevően az online hírportálok böngészésére, ha valamilyen információ érdekli őket, akkor a személyes kapcsolatokat hívják segítségül, és jellemzően egy nevelőt kérdeznek meg róla. Akár az iskolai feladatok elvégzéséről, akár csak valami új információról van szó, ha valami érdekli őket, első körben mindig a nevelőkhöz fordulnak. Második lépésként jön csak szóba egyeseknél a könyv, míg másoknál az internet. Ez részben talán a személyes kapcsolatok fontosságára is visszavezethető, mert keresik a felnőttek társaságát, és javarészt bíznak is bennük, azonban közrejátszhat az is, hogy egyszerűbb megkérdezni a nevelőt valamiről, mint lemenni a könyvtárba egy könyvért, vagy beülni a nevelői szobába a számítógép elé.

„Hát, nevelőkkel, barátnőikkel, de inkább így a felnőttek, mert mondjuk ők szerintem jobban értenek, mint mondjuk barátnőm. Mert ő most egyidős velem és szerintem jobban ért azért felnőtt hozzá, mint barátnő, és inkább a felnőttel beszélem meg ezeket a dolgokat..”(K.)

„Hát, igazándiból először megpróbálom teljesen úgy, az agyamból összeszedni a dolgokat, és hogyha van valami olyan, ami... mondjuk egy téma, amiről nem sokat tudok, azt például megkeresem Google-ba, aztán így elolvasgatom, meg több oldalt is megnézek.” (D.)

Ha a tanulás során az internetet hívják segítségül, a nevelőknek abban is nagy szerepük van, sokszor segítenek, hogy milyen címszavakkal érdemes rákeresni egy-egy témára.

„Segítenek a nevelők is, hogy hogy keressek rá... általában mindig a Wikipédiát szoktuk elsőnek megnézni, és hát nem tudom. Meg mindig segít a nevelő...”(A.)

Ha éppen nem új információról, vagy tanulásról van szó, a felnőttek véleménye akkor is sokat számít. Amikor valamelyik nevelő ajánl egy filmet, vagy könyvet, vagy csak véleményt alkot valamiről, általában azt is elfogadják, és ők is ahhoz alkalmazkodva fognak tovább foglalkozni a témával.

„Hát, általában a nevelők szoktak rámenni, és akkor odamegyünk mi is, megnézzük. Meg szokták mondani, hogy mi volt benne, ha kérdezzük. Mert ők mindig megnézik. Már, amelyik, mert nem mindegyik szokta, de a legtöbb.” (A.)(hírportálokról)

„Nevelők szoktak sok filmet hozni, nem tudom... hát, így jön. Meg mondják, hogy tök jó, nézd meg, és akkor meg szoktuk általában nézni.”(A.)

Nem nagyon vannak tisztában az aktuális hírekkel, még a celebekkel kapcsolatos új információkat sem kísérik figyelemmel. Ez adódhat abból is, hogy túlnyomórészt 14-15-16 évesek, és még nem érték el azt a kort, hogy érdekeljék őket a hírek, és emiatt figyelemmel

kísérjék a mindennapi történeteket, de lehet annak is a következménye, hogy ha újságot kapnak kézhez, az nem éppen nevezhető frissnek.

Ami a mai fiatalokról sajnos nem mondható el általánosságban, náluk pozitívként jelenik meg: többen olvasnak regényeket. Az intézetben élő fiatalok közül van olyan lány, aki naponta 4-5 órát tölt könyvolvasással. Többnyire a tiniregények, az agyonreklámozott bestseller könyvek – mint az Alkonyat – a legnépszerűbbek, de néha előkerül régi, szépirodalmi alkotás is.

„Hát, mert ugye, hát, szeretem mondjuk azokat a könyveket olvasni – általában nem szeretek olvasni – de ami olyan jó könyv, azt szeretem. És izgalmas, és akkor mindig, hogy jaj, még egy kicsit olvassak, és akkor úgy igazából soha nem, mondjuk egy fél órát tervezek, akkor abból mindig lesz egy óra.”(K.)

„Hát, igazándiból szeretem az ilyen mostani tini dolgokat is, de például ilyen régi dolgok közül az Üvöltő szeleket is nagyon elolvasom, tehát az ilyen régi dolgokat is elolvasom, mert igazándiból szerintem ez a szókincset nagyon, nagyon előreviszi. Meg én szeretek olvasni.”(D.)

Az intézetben belül működik könyvtár, azonban gyakran látogatnak el a Városi Könyvtárba is. Mivel sokszor járnak oda, már ismerik őket, és a könyvtárosok is szoktak nekik könyveket ajánlani. A könyvválasztásról D. részletesebben beszámolt:

„... aki, mondjuk, hogyha első számban írja, akkor igazándiból az ő gondolatai is mások, mint az enyéme, ő máshogy oldja meg a problémákat, mint ahogy én, és ez tök sokat segít.”(D.)

Legutóbb a könyvtárban egy idős bácsi ajánlotta neki a Hol lehet Noel? című könyvet. Mikor elmesélte a könyv tartalmát, világossá vált, hogy azért olyan fontos neki ez a történet, mert párhuzamokat vél felfedezni a főszereplő lány sorsa és a saját élete között.

„... ennek a lánynak, hát ilyen nevelőszülei vannak, tehát nem otthon nevelkedett, és ez ezért is szerintem, ezért olyan rokonszenves nekem, és hogy nem otthon nevelkedett...” (D.)

5.9. Facebook

Az internet-használat a gyermekotthonban szinte egyenlő a Facebook-használattal. A világháló nyújtotta lehetőségek közül szinte csak ezzel élnek, egyedül a Youtube halad mellette, de igen nagy lemaradással, így fel sem tudja venni a versenyt a manapság egyre nagyobb népszerűségnek örvendő közösségi portállal.

Már többüknek jóval 14 éves kora előtt lett Facebook profilja. Érdekeség, hogy jellemzően az osztálytársaikkal beszélgetnek, vagy a másik csoportban lévőkkel, ehhez képest csak ritkán veszik fel a kapcsolatot azokkal, akik messze élnek tőlük. Ha tehetik – elsősorban

akiknek okostelefonjuk van – egész délután (a tanulószoba kivételével), hétvégén pedig egész nap a Facebook-on töltik az idejüket.

Az okostelefonnal rendelkező lányok általános időtöltése, hogy a nappaliban a kanapén, a szobában pedig az ágyon fekszenek és Facebook-oznak. Ilyenkor a kisebbek kicsit kirekesztve érzik magukat, ezért a Facebook-ozó csapat sokszor olvas fel nekik az éppen folyamatban lévő beszélgetéseiből, vagy képeket, videókat mutat, amikre az üzenőfal böngészése közben bukkant. Ám mint minden kamasznak, nekik is vannak titkolnivalóik, ennek ellenére gyakori a felolvasgatás. Tehát mondhatni, hogy néha a Facebook-ozás is tekinthető náluk csoportos médiahasználatnak.

Előfordul, hogy többen egymás mellett ülnek a nappaliban, és csak a hecc kedvéért Facebook-on beszélgetnek. Erre néha B. néni is kapható.

A Facebook természetesen az egész napjukat végigkíséri. Nincs ebéd Facebook nélkül, egy-egy falat megrágása közben végigpörgetik az üzenőfalat és válaszolnak a közben érkezett levelekre.

„Hát, mondjuk, amikor mondjuk felértem az iskolából, megnézem a Facebook-ot, hogy ír-e valaki, vagy nem. Mondjuk ma is voltam lenn, az volt az első, hogy bekapcsoltam a Facebook-ot, beszélgettem az ismerősömmel, aki Pesten van...”(K.)

„Ebéd után mit csináltál? – Hát, Facebook-oztam, egyértelműen. – Miért egyértelműen? – Hát, nem tudom, megszoktam, hogy mindig Facebook-ozok...”(A.)

Számomra nagyon megdöbbentő volt, hogy folyamatosan leveleznek valakivel, szóvá is tettem, hogy hogyan tudnak mindig levelezni, mindig fenn van valami közeli ismerős, akivel így tartják a kapcsolatot? Felvilágosítottak, hogy egy nap átlagosan körülbelül 10-15 embertől érkezik üzenet. Ebben természetesen benne vannak az osztálytársak, a nevelőotthonos gyerekek a másik csoportokból – előfordul, hogy ugyanabból –, a nevelők, egy-egy tanár, akivel közelebbi kapcsolatban állnak, és a régi nevelőintézetekben, táborokban megismert fiúk és lányok. Ritkán családtagok.

„Hát, barátnőikkel, meg szobatársakkal is beszélgetek... szokott olyan lenni, hogy mondjuk a nevelő ott ül mellettem és Facebook-ozunk. Tévészünk... tévészünk, és közben ott ül mellettem és rám ír, vagy én írok rá. Tök nagy, és megbeszéljük, hogy hova megy most.”(A.)

Így nem csoda, ha napi szinten ennyi levél érkezik.

Az osztálytársakkal sem csak egyéni beszélgetések során kommunikálnak, ugyanis többükönél van egy-egy Facebook-os csoport, amit az osztály tagjainak hoztak létre. Ezek az online felületen létrehozott csoportok és az ott történő kommunikáció a személyes

kapcsolatok kiegészítéseként jöttek létre, hiszen az osztálytársak napjuk nagy részét együtt töltik, itt csupán azokat a dolgokat beszélük meg, amik napközben elmaradtak, vagy olyan képeket töltenek fel, amik a nap folyamán róluk készültek.

„Hát, például az osztály, az csinált egy ilyet. Igazándiból annyi sok hülyeséget szoktam ott megnézni, hogy könnyezek. Igazándiból képeket szoktak feltenni, de olyan képeket, hogy összeröhögöd magad, és nem tudod letenni a telefont, mert nézni akarod tovább, hogy mit tesznek ki. Igazándiból van, amikor megbeszéljük, hogy hol találkozunk és akkor aki tud, az eljön oda, és akkor így mit tudom én, mindenki hozzon magával mit tudom én, valami chipset és akkor ott elrágcsálgatunk, meg elbeszélgetünk, szoktak ilynek lenni.”(D.)

A vacsora helyét is a Facebook teszi kétségesé. Lustábbik felük természetesen arra hajlik, hogy a közös étkezőben legyen a vacsora, hiszen akkor sem teríteni, sem mosogatni nem kell, míg ha a csoportban esznek, akkor ezek mindig az aktuális napos feladatai. Ám a nehézségeket az okozza, hogy a nagy étkezőben nincs wifi, így közben nem lehet Facebookozni.

A beszélgetésen kívül rendszeresen megnézik, hogy ki mit ír ki az üzenőfalra, sokszor kommentálnak is egy adott kiíráshoz, vagy képhez, de ők is gyakran osztanak meg idézeteket, képeket és zenéket az ismerőseikkel.

„... fél órákat szoktam csak beszélgetni, mert attól függ, hogy hányan beszélgetünk, vagyis, hogy hány emberrel beszélgetek. (...) Megnézem, hogy miket osztogatnak, meg miket írnak ki, meg hogy milyen képeket raknak fel.” „Hát, a 16-os szobatársam az éjjel-nappal Facebookozik. Szokott ott beszélgetni meg mindig lájkolgat, meg ilyen hülyeségeket ki szokott írni, ami szerintem tökre nem érdekel mást. Néha jókat kiír, de általában nem tudom... olyan uncsi dolgokat ír ki.”(A.)

A Facebook-használat tehát majdnem mindig háttér-médiahasználat vagy multitasking formájában történik, hiszen szinte minden előforduló cselekvést végigkísér. Az étkezések, a beszélgetések, néha a tanulás – amikor a nevelő elfelejti elvenni a telefont a tanulószoba idejére –, a tévézés, zenehallgatás idején is megy a Facebook-ozás.¹³

Nagyon gyakran osztanak meg fényképeket magukról, a közös fotózások általában a Facebook-os profilkép csere és a „lájkvadászat” céljából történnek. A nyilvánosság előtt sokuk igyekszik szerénynek tűnni, ezért a képre érkező bókákat, kedves kommentárokat megköszönik, majd gyakran hárítják. Többször osztják meg különböző oldalak fényképeit, általában valamilyen mély érzellemmel – szerelem, magány, csalódás, szeretet – kapcsolatos idézettel.

¹³ Háttér médiahasználat: A cselekvő figyelme nem csupán az adott médiumra irányul. Multitasking: Több médium egyidejű, párhuzamosan történő használata.

„Amikor mondjuk összeveszek barátnőmmel és akkor kirakok egy idézetet, vagy mondjuk rossz napom van, akkor is ki szoktam. Vagy mondjuk amikor szeretek egy zenét, mondjuk nagyon megszeretek egy zenét és mondjuk a kedvencem lesz, akkor azt is ki szoktam rakni.”(K.)

A sok online töltött idő miatt általában tisztában vannak minden ismerősük aktuális helyzetével, ki szomorú, ki szakított a barátjával és ki milyen filmet néz. A személyes kapcsolatok iránti „függésük” lehet az oka annak, hogy sokszor kommentálnak valami kedveset, írnak mások üzenőfalára egy szép idézetet, vagy csak egy szívet küldenek.¹⁴

Annak ellenére, hogy ők is gyakran osztanak meg képet saját magukról és írnak ki különböző idézeteket, gondolatokat az üzenőfalukra, elítélően gondolkodnak azokról a felhasználókról, akiknél gyakori az önmagukról való tudósítás. Ennél az esetről is egy kicsit olyan érzésem volt, hogy azért vélekednek negatívan, mert „ez az elvárás”.

„Mert mondjuk, amíg mondjuk jó idő van, kimehetne akárhova, kimehetne mondjuk biciklizhetne, vagy mondjuk elmenne egyet kirándulni, vagy én nem tudom, akármit csinálna, mint Facebook-ot.”(K.)

A Facebook-ot persze jó célra is fel tudják használni, ha szükséges. Január elején B. felutazott Budapestre az édesanyjához. 5-én indult volna haza, ott felszállt a vonatra, de az intézetbe nem érkezett meg. Pár nappal később már Facebook-on osztották meg a fényképét és az adatait, hogy segítsenek megtalálni. A kistestvérei aggódtak érte a legjobban, naponta többször is kitették nővérük fényképét, és kérték az ismerősöket, osszák meg és segítsenek megtalálni a testvérüket. Egy eltűnt gyermekeket kereső oldal is közzétette a fényképet és az adatokat. Néhány idegen azonban nem segíteni érkezett, hanem csámcsogni a hallottakon. *„Miért kell szegény lánynak intézetben élnie, ha van édesanyja?” „Csodálkoztok, hogy eltűnt? Hülye lenne visszamenni az intézetbe!”* Az intézetben lakó gyerekek szinte egy személyként szólaltak fel a pletykálkodók ellen, bizonygatva, hogy milyen jó dolguk van az intézetben, és az elméletek gyártása helyett segítsenek megtalálni az eltűnt lányt. Később szerencsére megkerült, kiderült, hogy semmi baj nem történt, szökésben volt. Ami náluk sajnos nagyon gyakori.

5.10. „Mert unatkoztam...”

Az otthonban a médiahasználat gyakran cél nélkül történik, csak azért kapcsolják be a tévét, ülnek le a számítógép elé, vagy hallgatják a rádiót, hogy gyorsabban teljen az idő. A

¹⁴ Pár nappal ezelőtt találkoztam A-val az egyik kézilabda meccsen. Rögtön odaült mellém, mesélt és beszélgettünk. Mire hazaértem a sportcsarnokból, már egy Mickey egér várt az üzenőfalamon tárt karokkal, a következő felirattal: Ekkora ölelést küldök Neked! A-tól jött.

konkrét időponthoz kötött programok (ebéd, tanulószoba, terítés, vacsora) közötti időt önállóan nehezen tudják értelmesen megszervezni. A nevelők által kitalált és levezényelt programokon – mint közös filmnézés, séta, kézműveskedés – szívesen részt vesznek, de ha önmaguknak kell megszervezni egy adott óra-félóra programját, akkor inkább a semmittevést választják. Gyakran előfordul egy csoporton belül, hogy bekapcsolják a rádiót, tévét és különösebb odafigyelés nélkül elszórakoznak mellette. Néha beszélgetnek, néha rátekintenek a Facebook profiljukra az okostelefonon, néha eszükbe jut valami, de egyébként csak úgy „elvannak”.

„Hát, felkeltem, elkezdtem készülődni, közben unatkoztam, úgyhogy zenét hallgattam a telefonomon...”, „De hát a tévé úgy délután az csak ilyen unalom, csak teregetek és nézem. Vagy leszedem a ruhákat és szoktam nézni, hogy valamivel elfoglaltam magam, hogy hamarabb menjen az idő.”, „Tévéztem. – Mit néztél a tévében? – Nem tudom. – Csak bekapcsoltad? – Igen, hát unatkoztam, beszéltem mindenkivel, meg ilyenek.”(A.)

„Igazándiból délután nem tudom milyen ötlettől vezérelve, szerintem iszonyatosan unatkozhattam, kiültem a nappaliba. Mondván, én megyek tévézni. Bekapcsoltam a tévét, és csak nyomkodom, nyomkodom, nyomkodom, semmire nem figyelek, csak arra, hogy mennek a számok, 15, 16, 17 és semmit nem találtam, és ezzel töltöttem úgy körülbelül 20 percet. Van, hogy unalmas a tévécsatorna.”(D.)

A tévét – a Jóban Rosszban kivételével – szinte csak akkor kapcsolják be, ha éppen nincs más teendő és nincs mivel elütni az időt. A tudományos tartalmú műsorok és a tematikus csatornák általában ilyenkor kapnak szerepet. Alapvetően nem nézik a különböző szakterületekkel foglalkozó műsorokat, csatornákat, de ha unatkoznak, és éppen az tűnik a legérdekesebbnek, akkor elidőznek.

Azonban az idő „gyorsabb” eltöltésére legtöbbször a zenehallgatást választják. Az otthonba belépve az első és legfontosabb teendők közé tartozik, hogy valaki bekapcsolja a rádiót.

„A rádiót csak be szoktam kapcsolni, amikor sokan vagyunk, táncolunk meg minden, meg énekelünk.”(A.)

Nem tudják, hogy milyen adón vannak éppen, csak az a lényeg, hogy zene szóljon, tehát inkább a kereskedelmi csatornák felé orientálódnak. Általában ismerik a mai slágereket, többen hallás alapján megmondják, ki az előadó, sokszor együtt énekelik, előfordul, hogy közben táncolnak is. Gyakran játsszák, hogy ki kell találni, milyen zene megy, és ki énekl, azonban arra is van megoldás, ha senki nem jön rá. Az egyik lánynak van egy alkalmazás a telefonján, amit a rádió elé tartva kiírja a dal címét és az előadóját, ezt néha kipróbálják. A közszolgálati csatornákat nem szeretik, mert „ott túl sokat beszélnek”.

Zenehallgatás céljából az okostelefon-tulajdonosok gyakran kattintanak a Youtube-ra. Vagy konkrét 'előadó – szám címe' tervvel indulnak, vagy csak a Youtube által személyre szabott ajánlást böngézik. Általában így bukkannak rá a legújabb slágerekre, amiket gyakran ajánlanak egymásnak.

Az iskola és a gyermekotthon közötti távolság körülbelül 1,5 km, így az iskolába és az onnan hazavezető utat is gyakran zenehallgatással színesítik. Akinek nincs telefonja, vagy okostelefonja, az mp3 lejátszó segítségével, akinek van és nem is kellett az intézetben hagynia, a telefonján hallgatja. Ha többen mennek együtt, akkor valaki, akinek van telefonja, hangosan elindítja a zenét, és együtt hallgatják, miközben beszélgetnek. Általában le tudják tölteni saját maguknak a zeneszámokat, a kisebbek azonban sokszor kérik ebben az idősebbek segítségét.

6. Összegzés

Az intézetben élő fiatalok átlagostól eltérő médiahasználatában nagy szerepet játszik az a speciális élethelyzet, amiben nevelkednek. Szemben az átlagos, családban élő fiatalokkal, az intézeti gyerekek mindennapjai, ezen belül a médiahasználatuk is erősen szabályozott. Bár a kommunikációs eszközökkel való ellátottságuk lehetővé tenné, hogy kortársaikhoz hasonlóan használják a médiumokat, az egymáshoz való alkalmazkodás miatt felállított szabályok hatására ez nem valósul meg.

Az otthonban élő gyerekek közül, akinek nincsen okostelefonja, nagyon ritkán internetezik, hiszen a nevelői gépet egy átlagos napon csak fél órán át használhatják. Így a Facebook iránti rajongás is csak azoknál mutatkozik meg, akiknek saját eszközük lehetővé teszi, hogy kevésbé legyenek korlátozva. Míg a családban élő fiatalok naponta körülbelül 2 órát töltenek tévénézéssel, az intézeti gyerekeknél ez az idő azért jóval kevesebb, mert azokhoz a műsorokhoz, amik iránt érdeklődnek – és az iskolában a társaiktól hallanak róluk, tehát valószínűleg a családban nevelkedő gyermekek többségének megengedett –, a nevelők túl fiatalnak tartják őket.

Az interjúk során a gyerekek által elmondottakat sokszor éreztem túlzásnak, egyes esetekben túl ideális képet alkottak saját médiahasználatukról. Nagy szerepet játszott a megfelelési vágy, előfordult, hogy nem a valóságot mondták el, hanem azt, ami szerintük helyes. Ezért is volt fontos a résztvevő megfigyelés, hiszen ennek a módszernek a segítségével beleláttam a mindennapjaikba. Kiderült számomra, hogyan is zajlanak náluk az

interjúkban említett esetek, és átláttam, mit vázoltak fel a valóságnak megfelelően, illetve ha eltérést tapasztaltam, már tudtam, hogy az elmondottakat tartanák helyesnek.

Habár eleinte kicsit tartottam a feladattól, ahogy korábban említettem, olyan közösséget ismerhettem meg, amellyel máskülönben nem lett volna lehetőségem ilyen mély kapcsolatot kiépíteni.

A médiahasználaton túl tanulságos volt megismerni, hogy milyen körülmények között élnek, hogy zajlanak a hétköznapiak, az ünnepek, mivel töltik a délutánokat, milyen a kapcsolatuk egymással, hogy milyen az élet egy ilyen különös „nagy családban”. Az életkörülményeik miatt jelentősen különböznek az átlagos kortársaiktól, és éppen ez az, ami miatt a médiahasználatuk is különbözik. Annak ellenére, hogy a lehetőségeik talán még jobbak is, hiszen ott az LCD kijelzős televízió, amire a kortársaik közül sokan csak vágyanak, mobiltelefon, tablet a családi pótlékból. Számítógép, internet-használat áll lehetőségükre, akárcsak az intézeten kívül élő gyerekek többségének.

Ám ott van a csoportban élő többi gyerek is, akikhez folyamatosan alkalmazkodni kell, hiszen a családi pótlékból vásárolt eszközöket leszámítva minden kommunikációs eszköz közös. Tudni kell kompromisszumokat kötni, megegyezni, és mindig másokhoz igazodva szervezni a hétköznapiakat. Elfogadni, hogy nincsen olyan anya és apa – édes-, vagy nevelőszülő –, akit követni lehet, akit „lemásolva”, vagy éppen akitől tudatosan elhatárolódva, különbözve könnyen ki tudják alakítani az érdeklődésüket és ezáltal a személyiségüket is. Nincsen olyan felnőtt, akit a nap 24 órájában látnak, hiszen a nevelők délelőtt, délután és éjszaka váltják egymást, mindig csak egy kicsit kapnak belőlük. A sok szeretet, odafigyelés, törődés és anyagi jólét mellett pont a legfontosabb hiányzik, hogy olyan kötődést tudjanak kialakítani, és olyan emberre tudjanak az egész életük folyamán felnézni, aki hatással van az életükre, és akinek a befolyását, irányítását el is fogadják.

Utólag elmondhatom, nagyon örülök, hogy ezt a témát választottam és dolgoztam fel. A gyermekotthoni látogatásokat nem feladatnak éreztem, hanem kellemes időtöltésnek, szívesen voltam velük, és úgy érzem, hogy ők is megszerettek engem. Minden információ érdekes volt számomra is, így nem csak azért érdeklődtem utánuk, mert „a dolgozatomhoz kell”, hanem azért is, mert egyre jobban furdalta az oldalamat a kíváncsiság. Az idő múlásával folyamatosan közelebb kerültünk egymáshoz, így az anyag összegyűjtésével, és végül a dolgozat megírásával sem szakadt meg a kapcsolat, azóta is beszélgetünk és találkozunk. Már előre látom, hogy lesznek olyan pillanatok, amikor azt gondolom, kár, hogy nem előbb derült ki, ezt még bele kellett volna írni a dolgozatba...

7. Felhasznált irodalom

Aratóné Győri Eleonóra (2003): Állami gondoskodású, gyermekotthonban élő cigány fiatalok etnikai identitása, Pécsi Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar Romológia Tanszék, Pécs.

Bauer Béla – Déri András (2011): Hálózathoz kötődve – a fiatalok online hálói in Bauer Béla, Szabó Andrea szerk. Arctalan nemzedék, Belvedere Meridionale Kiadó, Szeged.

Campbell, Ross (1994): A szülői hivatás, Harmat Kiadó, Budapest.

Elter Katalin és mások (2004): Gyermekotthoni nevelési és gondozási alapismeretek, Comenius Bt., Pécs.

Geertz, Clifford (1994): Az értelmezés hatalma, Századvég kiadó, Budapest.

Guld Ádám – Dr. Maksa Gyula (2013): Fiatalok kommunikációjának és médiahasználatának vizsgálata, Tanulmány. <http://www.zgeneracio.hu/tanulmanyok> (2014. január 2.)

Járó Miklósné szerk. (1978): Az állami gondozott fiatalok társadalmi beilleszkedése és helytállása az életben/Családpolitikai szempontok a gyermek- és ifjúságvédelemben, Magyar Pedagógiai társaság, Budapest.

Kiss Józsefné – Nyiri Ferenc (1979): A családgondozás helye, szerepe, lehetőségei nevelőotthonban in Benedek László, Az intézeti nevelés pszichológiai kérdései, Magyar Pszichológiai társaság, Budapest.

Kitta Gergely (2013): Médiahasználat a magyar ifjúság körében in Székely Levente szerk. Magyar ifjúság 2012 Tanulmánykötet, Magyar Közlöny Lap- és Könyvkiadó, Budapest.

Markovics Tibor (1979): Nevelőotthoni gyermekek külső iskolába való kijárásának tapasztalatai in Benedek László, Az intézeti nevelés pszichológiai kérdései, Magyar Pszichológiai társaság, Budapest.

Murányi-Kovács Endréné (1979): Az intézetben nevelkedő 3-18 éves korú gyermekek személyiségének sajátosságai in Benedek László, Az intézeti nevelés pszichológiai kérdései, Magyar Pszichológiai társaság, Budapest.

Nagy Ádám (2013): Szabadidős tervek és tevékenységek in Székely Levente szerk. Magyar ifjúság 2012 Tanulmánykötet, Magyar Közlöny Lap- és Könyvkiadó, Budapest.

Ságvári Bence (2011): A net-generáció törésvonalai – kultúrafogyasztás és

életstílus-csoportok a magyar fiatalok körében in Bauer Béla, Szabó Andrea szerk. Arctalan nemzedék, Belvedere Meridionale Kiadó, Szeged.

Szegal Borisz (1979): A családon kívüli nevelés modelljei: pszichológiai elemzés in Benedek László, Az intézeti nevelés pszichológiai kérdései, Magyar Pszichológiai társaság, Budapest.

Takács Jánosné (1979): A nevelőotthoni gyermekek külső iskolába való kijárásának tapasztalatai in Benedek László, Az intézeti nevelés pszichológiai kérdései, Magyar Pszichológiai társaság, Budapest.

Whyte, William Foote (1999): Utcasarki társadalom, Új Mandátum Könyvkiadó, Budapest.

Források

<http://www.zgeneracio.hu> (2014. január 2.)

<http://www.boglarigyermekotthon.hu> (2014. január 2.)

http://www.tegyesz.hu/file/Szakmai_informaciok/Tajekoztatok/Fovarosi_gyermekotthonok_bemutatok/Balatonbogl%C3%A1r_bemutakoz%C3%B3_2012.pdf (2014. január 2.)

http://www.net.jogtar.hu/jr/gen/hjegy_doc.cgi?docid=99700031.TV (2014. január 2.)

<http://www.ipsos.hu/site/legink-bb-a-t-v-b-l-t-j-koz-dnak-a-fiatalok/> (2014. január 2.)

<http://www.hdmarketing.hu/youtube-hirdetesek/youtube-statisztika/> (2014. január 2.)

<http://www.ithaka.hu/eu-kids-online/> (2014. január 2.)

8. Mellékletek

Interjúalanyok

Azonosító	Életkor	Nem	Egyéb információk
A.	14 éves	nő	5 testvére van, ebből kettő édestestvér, féltestvérei közül kettő nevelőszülőknél nevelkedik. 3 évesen került intézetbe, 2 éve lakik a boglári otthonban. 2 nővére miatt kerültek vidékre, mert Budapesten állandó szökésben voltak. Őket azóta visszavitték Budapestre, egy félig zárt intézetbe. Nagyon barátságos.
K.	15 éves	nő	2,5 éves korában került állami gondozásba, majd 7,5 évet nevelőszülőknél töltöttek testvérevel együtt (rossz körülmények között, saját bevallásuk szerint inkább intézetben vannak, minthogy visszakerüljenek a nevelőszülőkhöz). 4 éve kerültek édestestvérevel a boglári intézetbe, édesapjuk rendszeresen látogatja őket, édesanyjukkal való kapcsolattartásra a gyerekek nem tartanak igényt. Visszafogott, nagy benne a megfelelési kényszer.

D.	15 éves	nő	6 évesen került állami gondozásba, 5 testvére van, közülük 3 még az intézetben lakik, 2 felnőtt, ők már elhagyták az intézetet. Egyrészt azért kerültek állami gondozásba, mert szülei az idősebb testvéreit nem járaták iskolába, másrészt pedig a családnak anyagi nehézségeik voltak. Főleg azért szeret az intézetben élni, mert itt mindig van, mit ennie, nem csak akkor, ha lopnak. Tájékozott, barátságos.
----	---------	----	--

A hármas csoport lakói

Azonosító	Életkor	Nem	Egyéb információk
A.	Az első interjúalany.		
B.	17 éves	nő	9 évesen került állami gondozásba, 3 testvére van a csoportban. (F, L és H). Rossz körülmények között éltek, anyagi nehézségek miatt kerültek intézetbe. Édesanyjukkal tartják a kapcsolatot, azóta már több kistestvérük született. Más városban jár szakközépiskolába, csak hétvégékre jön haza.
V.	16 éves	nő	5 évesen került intézetbe testvéreivel együtt. Édesapjuk bántalmazta őket, sokszor megverte a gyerekeket, V-t és nővérét (aki azóta már felnőtt és elhagyta az intézetet) többször megerőszakolta. Azóta az apa börtönben van, édesanyjuk betegségben elhunyt. Művészi szakközépiskolában tanul, csak hétfőként jön haza.
F.	16 éves	nő	B, L és H testvére, ő azonban csak 4 éve van az intézetben, ugyanis addig a nagyszülők vállalták a gondozását. Idős koruk miatt nem tudták tovább nevelni.
T.	15 éves	nő	4 évesen került intézetbe, V. testvére. Nemi erőszak nem érte, de édesapja őt is többször megverte.
M.	12 éves	férfi	9 évesen került állami gondozásba, rossz körülmények között éltek, a szülői gondoskodás hiánya, valamint anyagi nehézségek miatt került az intézetbe. Édesanyja néha felkeresi telefonon, ritkán előfordul az is, hogy 1-2 napra hazautazik.
L.	11 éves	férfi	3 évesen került állami gondozásba legidősebb nővérével (B.) egy időben.
H.	9 éves	nő	2,5 évesen került az intézetbe, B., F. és L. legkisebb, intézetben élő testvére.